

Uchwała Nr XX/395/12
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 25 września 2012 r.

w sprawie przyjęcia Raportu z monitoringu wdrażania w latach 2008-2011 „Wojewódzkiego Programu Polityki Prorodzinnej na lata 2008-2011”.

Na podstawie § 35 ust. 3 lit. a oraz ust. 4 Regulaminu Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego, stanowiącego załącznik do Uchwały Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr III/21/99 z dnia 4 lutego 1999 r. z późn. zm. oraz art. 18 pkt 9 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 142 poz. 1590 z późn. zm.) uchwała się, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się Raport z monitoringu wdrażania w latach 2008-2011 „Wojewódzkiego Programu Polityki Prorodzinnej na lata 2008-2011”, stanowiący załącznik do niniejszej Uchwały.

§ 2

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Sejmiku Województwa
Warmińsko – Mazurskiego

Julian Osiecki

Załącznik do Uchwały Nr
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 2012 r.

**RAPORT Z MONITORINGU
wdrażania w latach 2008-2011**

**„Wojewódzkiego Programu
Polityki Prorodzinnej na lata 2008-2011”**

Olsztyn, wrzesień 2012 r.

Spis treści

I. Wstęp.....	4
II. Realizacja poszczególnych celów w ramach poszczególnych priorytetów oraz osiągnięte efekty.....	6
Priorytet I.....	6
Cel ogólny: Stworzenie systemu wspierania i promowania prawidłowego funkcjonowania rodzin.	6
Cel szczegółowy I.1. Powstanie lobbingu działań prorodzinnych.	8
Działanie I.1.1 – Inicjowanie działań na rzecz tworzenia Komisji ds. Rodziny w samorządach powiatowych i gminnych.	8
Działanie I.1.2 – Upowszechnianie potrzeby i rozszerzanie zakresu monitorowania lokalnych problemów społecznych.	8
Działanie I.1.3 – Inicjowanie opracowywania lokalnych programów polityki prorodzinnej, jako odrębnych zadań samorządów i ich monitorowanie.	9
Działanie I.1.4 – Promocja skutecznych metod i form wspierania rodziny.	10
Działanie I.1.5 – Promowanie „środowisk przyjaznych rodzinie”.....	15
Działanie I.1.6 – Współpraca Samorządu Województwa z samorządami lokalnymi przy organizacji kolejnych edycji Dni Rodziny, w tym przy przygotowywaniu i wydawaniu biuletynów Rady ds. Rodzin.....	15
Cel szczegółowy I.2. Uaktywnienie społeczeństwa obywatelskiego do działań na rzecz rodzin...	17
Działanie I.2.1 – Promowanie i organizowanie różnych form integracji rodzin i społeczności lokalnych wokół problemów rodzin.....	17
Działanie I.2.2 – Promowanie dobrych praktyk na rzecz wspierania i rozwoju rodziny.	21
Działanie I.2.3 –Inicjowanie organizowania spotkań szkoleniowo-informacyjnych dla przedstawicieli lokalnych instytucji w celu tworzenia wspólnych inicjatyw środowiskowych wspierających rodzinę.	21
Działanie I.2.4 – Inicjowanie wprowadzania do corocznych budżetów samorządów lokalnych zapisów dotyczących wydatków na wspieranie podmiotów działających na rzecz rodzin.....	21
Działanie I.2.5 – Inicjowanie potrzeby opracowywania przez samorzady lokalne systemu form wsparcia dla rodzin i ich upowszechnianie.	24
Działanie I.2.6 – Organizowanie, za pośrednictwem podmiotów współpracujących z Samorządem Województwa, konkursów na szczeblu wojewódzkim promujących najciekawsze inicjatywy lokalne dotyczące szeroko podjętych spraw związanych z rodziną.....	24
Cel szczegółowy I.3. Wspieranie działań na rzecz poprawy sytuacji społecznej, ekonomicznej i prawnej rodzin.....	26
Działanie I.3.1 – Promowanie przedsięwzięć na rzecz opracowywania i realizacji programów wspierających rodziny.	26
Działanie I.3.2 – Badanie zakresu działań edukacyjnych i wychowawczych mających na celu przygotowanie do życia w rodzinie (m.in. przedmiot „Wychowanie do życia w rodzinie”).	28
Działanie I.3.3 – Promowanie i wspieranie działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci, młodzieży oraz wprowadzania nowych form i metod kształcenia np. kształcenie na odległość.....	29

Działanie I.3.4 – Inicjowanie kształtowania prawa oraz jego wprowadzania na szczeblu lokalnym i krajowym, w zakresie wzmocnienia i rozwoju rodziny.....	34
Działanie I.3.5 – Podejmowanie inicjatyw na rzecz aktywizacji zawodowej osób i rodzin znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji społeczno-bytowej oraz wspieranie otoczenia społecznego osób bezrobotnych (członków rodzin i in. osób zależnych).	36
Działanie I.3.6 – Promowanie działań na rzecz poprawy warunków mieszkaniowych rodzin oraz zapobiegania eksmisjom.....	41
Działanie I.3.7 – Promowanie różnych form zatrudnienia kobiet (przyjaznych rodzinie).....	42
Priorytet II	44
Cel ogólny: Stworzenie w województwie systemu wspierania rodzin w sytuacjach problemowych, kryzysowych.	44
Cel szczegółowy II.1. Rozwój infrastruktury i usług w zakresie opieki oraz poradnictwa specjalistycznego, w tym rodzinnego.	44
Działanie II.1.1 – Wspieranie tworzenia infrastruktury socjalnej na rzecz systemu specjalistycznej pomocy rodzinom (Dzienne Domy Pomocy Społecznej, Środowiskowe Domy Samopomocy, centra i kluby integracji społ., poradnie specjalistyczne, punkty poradnictwa, ośrodki interwencji kryzysowej, hostele, specjalistyczna kadra, opieka domowa nad ludźmi w podeszłym wieku, grupy wsparcia i in).....	44
Działanie II.1.2 – Doskonalenie i szkolenie kadr instytucji pomocy społecznej pracujących z rodzinami, realizujących zadania na rzecz aktywizacji zawodowej.	46
Działanie II.1.3 – Inicjowanie przedsięwzięć kierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	47
Cel szczegółowy II.2. Rozwój rodzinnych form opieki nad dzieckiem z rodzin znajdujących się w sytuacjach problemowych, kryzysowych.	54
Działanie II.2.1 – Propagowanie i wspieranie powstawania rodzin zastępczych, w tym pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, rodzin specjalistycznych.....	54
Działanie II.2.2 – Propagowanie i wspieranie powstawania rodzin adopcyjnych.....	55
Działanie II.2.3 – Propagowanie powstawania Rodzinnych Domów Dziecka oraz przekształcania Domów Dziecka w kameralne placówki socjalizacyjne (do 14 wychowanków).	55
Działanie II.2.4 – Propagowanie i inicjowanie tworzenia świetlic środowiskowych, terapeutycznych, ognisk wychowawczych.	55
Działanie II.2.5 – Inicjowanie tworzenia w powiatach ośrodków adopcyjno- opiekuńczych.	56
Działanie II.2.6 – Propagowanie i wspieranie przekształcania placówek opiekuńczo-wychowawczych w placówki wielofunkcyjne.....	56
Cel szczegółowy II.3. Upowszechnianie informacji i formach pomocy wspierających rodzinę.	57
Działanie II.3.1 – Współredagowanie przez Urząd Marszałkowski biuletynów poruszających problematykę rodzinną.	57
Działanie II.3.2. – Publikowanie informacji o instytucjach i placówkach świadczących pomoc rodzinie.	59
Działanie II.3.3 – Upowszechnianie informacji poprzez Internet.	60
III. Zakończenie	62
IV. Wnioski	64

I. Wstęp

W ramach realizacji zadań ustawowych w zakresie polityki prorodzinnej, Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w dniu 28 grudnia 2007 r. Uchwałą Nr XIV/283/07 przyjął *Wojewódzki Program Polityki Prorodzinnej na lata 2008-2011*.

Program ten został opracowany m.in. w oparciu o doświadczenia, jakie uzyskano podczas wdrażania *Wojewódzkiego Programu Polityki Prorodzinnej na lata 2004-2007*.

Program miał na celu inspirowanie działań wspierających rodziny w prawidłowym rozwoju oraz współdziałanie przy tworzeniu systemu pomocy rodzinom w sytuacjach kryzysowych.

Koordynatorem realizacji *Wojewódzkiego Programu Polityki Prorodzinnej na lata 2008-2011* był Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Istotnym czynnikiem wspierającym wdrażanie *Programu* były działania podejmowane przez Radę ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Rada została powołana przez Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego w dniu 2 lipca 1999 r. Liczy ona 22 członków, reprezentujących środowiska i instytucje pracujące na rzecz rodzin.

W omawianym *Programie* zawarto wskaźniki monitorowania oraz określono założenia i zagrożenia jego realizacji w poszczególnych obszarach problemowych.

Zadania zawarte w dokumencie realizowano zgodnie z przyjętym harmonogramem, stanowiącym załącznik do *Programu*.

Należy podkreślić, że osiągnięcie poniżej przedstawionych efektów działań w latach 2008-2011 było możliwe dzięki środkom finansowym przyznawanym corocznie na jego realizację przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz dzięki szerokiej współpracy Samorządu Województwa z samorządami lokalnymi, instytucjami, placówkami m.in. oświatowymi, kulturalnymi, pomocy społecznej oraz organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami zajmującymi się problemami rodzin.

Do monitoringu i ewaluacji *Wojewódzkiego Programu Polityki Prorodzinnej na lata 2008-2011*, uchwałą Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 27/273/08/III z dnia 20 maja 2008 r., powołano Zespół Monitorujący, którego zadaniem jest ocena efektywności realizacji *Programu*, wydawanie opinii oraz formułowanie własnych propozycji do podmiotów współpracujących przy wdrażaniu *Programu*. Ponadto Zespół zajmuje się przedstawianiem wniosków dotyczących zagrożeń realizacji *Programu* oraz opiniowaniem corocznych raportów z jego realizacji.

Coroczne raporty z monitoringu wdrażania omawianego *Programu* przygotowano na podstawie materiałów własnych ROPS, informacji zebranych z poszczególnych powiatów i gmin współpracujących przy jego realizacji oraz poniżej wymienionych podmiotów:

- Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej,
- Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie,
- Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Olsztynie,
- Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie,
- Kuratorium Oświaty w Olsztynie,
- Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie,
- Kurii Metropolitalnej Archidiecezji Warmińskiej,
- Kurii Diecezji Toruńskiej,

- Kurii Diecezji Elckiej,
- Sądów Okręgowych w Elblągu i Olsztynie,
- Ośrodków Adopcyjno-Opiekuńczych z terenu województwa warmińsko-mazurskiego,
- Ośrodków Doskonalenia Nauczycieli z terenu województwa warmińsko-mazurskiego,
- Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie,
- Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Elblągu,
- Elbląskiej Uczelni Humanistyczno-Ekonomicznej
- Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku, Filia w Ilawie,
- Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Filia w Elku,
- Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP, Wydział Nauk Humanistyczno-Społecznych w Olsztynie,
- Olsztyńskiej Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania im. Prof. Tadeusza Kotarbińskiego,
- Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Raporty z monitoringu wdrażania w kolejnych latach *Wojewódzkiego Programu Polityki Prorodzinnej na lata 2008-2011* po uzyskaniu pozytywnej opinii Zespołu Monitorującego były przyjmowane przez Zarząd Województwa.

Stanowiły one również ważny materiał informacyjny wykorzystywany m.in. przy opracowywaniu diagnoz i analiz, dotyczących funkcjonowania rodzin na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Prócz tego raporty były podstawą do przygotowania w 2011 r. projektu wojewódzkiego programu dotyczącego realizacji polityki prorodzinnej w województwie warmińsko-mazurskim na lata 2012-2016. Program ten został przyjęty do realizacji Uchwałą Nr 12/139/12/IV Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 13 marca 2012 r.

II. Realizacja poszczególnych celów w ramach poszczególnych priorytetów oraz osiągnięte efekty

Priorytet I

Wspieranie i promowanie prawidłowego funkcjonowania rodzin

Cel ogólny: Stworzenie systemu wspierania i promowania prawidłowego funkcjonowania rodzin.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego podejmował różnorodne inicjatywy oraz działania w celu poprawy warunków życia mieszkańców naszego województwa, ze szczególnym uwzględnieniem członków rodzin przygotowywanych do powrotu na rynek pracy. Działanie te były możliwe m.in. dzięki środkom z Europejskiego Funduszu Społecznego z których finansowana była realizacja Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013. Wiele konkretnych zamierzeń kierowanych do mieszkańców mniejszych miejscowości zostało również zrealizowanych w oparciu o Poakcesyjny Program Wspierania Obszarów Wiejskich. Omawiane działania zostały przedstawione w dalszej części Raportu.

Niemniej należy podkreślić, że obowiązujący system aktów prawnych w wielu przypadkach nie umożliwiał uzyskiwania pomocy przez rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji socjalno-bytowej. Dotyczyło to szczególnie rodzin bez dysfunkcji związanych np. z uzależnieniami, natomiast wychowujących większą liczbę dzieci. Sytuacja ta podobnie wyglądała na terenie całego kraju.

W oparciu o dane publikowane przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej można stwierdzić, że w latach 2008-2011 duża liczba osób i rodzin w województwie miała poważne problemy z prawidłowym funkcjonowaniem ze względu na wzrost zagrożenia ubóstwem oraz marginalizacją społeczną.

W omawianym okresie wyraźnemu pogorszeniu uległa pomoc rodzinie w postaci świadczeń rodzinnych.

Rozwiązania centralne, to jest propozycja podniesienia wysokości progu dochodowego uprawniającego do świadczeń rodzinnych z 504 zł do 757 zł, zawarta w poselskim projekcie nowelizacji ustawy z 2009 r., nie uzyskała poparcia w Parlamencie RP i nie została wprowadzona. W rezultacie zmalała znacznie liczba rodzin uprawnionych do otrzymywania omawianego świadczenia.

A. Świadczenia rodzinne

Sytuację rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych w naszym województwie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1.

Liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych w województwie warmińsko-mazurskim w porównaniu do obowiązującego progu dochodowego i średniej krajowej dotyczącej zarobków w latach 2008-2011

Lp.	Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011
1.	Wysokość progu dochodowego uprawniającego do świadczeń rodzinnych (w zł)	504	504	504	504
2.	Liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych	120.240	114.609	112.645	112.293
3.	Wysokość zarobków – średnia krajowa (w zł)	2.942,17	3.101,74	3.224,13	dane będą w IV kw. 2012
4.	Wysokość zarobków – średnia w województwie (w zł)	2.474,26	2.605,95	2.722,00	j.w.
5.	Różnica średnich zarobków (w zł)	467,91	495,79	502,13	j.w.

Źródło: Dane statystyczne ze stron internetowych GUS i WUS, Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

W omawianym okresie sprawozdawczym, podobnie jak w kraju, również w naszym województwie z roku na rok malała liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych. W stosunku do 2008 r. ich liczba w 2011 r. zmniejszyła się o ok. 8 tys. rodzin.

Systematycznie powiększała się również różnica pomiędzy średnimi zarobkami w województwie a średnią krajową. W 2010 r. różnica ta wynosiła już ponad 500 zł, przy średnich zarobkach wynoszących w naszym województwie 2,7 tys. zł.

Pomimo tego wiele rodzin nie mogło skorzystać ze świadczeń rodzinnych ze względu na przekroczenie nie rewaloryzowanego od 2004 r. roku progu dochodowego, uprawniającego rodzinę do tego typu świadczeń. Szczególnie trudna była sytuacja rodzin posiadających większą liczbę dzieci.

Rozwiązania pomocy rodzinie przyjęte w Polsce wyraźnie odbiegały od stosowanych w krajach europejskich, gdzie w 18 z nich nie obowiązywał próg dochodowy warunkujący przyznanie świadczeń rodzinnych, a w pozostałych wysokość progu dochodowego była znacznie wyższa od przyjętego w naszym kraju.

B. Świadczenia z pomocy społecznej

Osoby i rodziny będące w najtrudniejszej sytuacji socjalno-bytowej korzystały w omawianym okresie sprawozdawczym ze świadczeń pomocy społecznej.

W 2011 r. liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej, w porównaniu z rokiem 2008, zmniejszyła się o ok. 19 tys. osób, a w porównaniu z 2007 r. o 45 tys. osób.

Było to spowodowane przede wszystkim „zamrożeniem” progu dochodowego na poziomie z 2004 r., wynoszącym 351 zł na osobę w rodzinie, przy jednoczesnym, niestety systematycznym wzroście kosztów utrzymania.

Świadczy to o wystąpieniu w omawianym okresie realnego spadku wysokości dochodów w przeliczeniu na jednego członka rodziny oraz siły nabywczej rodziny, przekładającej się na pogłębienie codziennych trudności socjalno-bytowych.

Należy też podkreślić, że rocznie ok. 4 tys. osób zaprzestawało korzystania ze świadczeń z pomocy społecznej w skali województwa, ze względu m.in. na podjęcie zatrudnienia, co było możliwe, dzięki wykorzystaniu środków z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Tabela 2.

Liczba rodzin oraz liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2008-2011

Lp.	Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011
1.	Liczba mieszkańców	1.427.073	1.427.118	1.427.241	Dane będą w IV kw. 2012 r.
2.	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej	77.749	80.376	80.003	
3.	Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej	230.985	232.103	225.004	
4.	% osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej	16%	16%	15,8%	

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie MPiPS-03

W tej sytuacji niezbędne było promowanie oraz aktywne wspieranie działań kierowanych do rodzin ze strony Samorządu Województwa, samorządów lokalnych, instytucji i placówek, Kościoła, organizacji pozarządowych i in. podmiotów mających w kręgu swojego oddziaływania rodzinę.

Działania w ramach tego celu realizowane były w latach 2008-2011 przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, przy współpracy z samorządami lokalnymi poszczególnych szczebli, powiatowymi centrami pomocy rodzinie, jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej oraz Radą ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego i zostały przedstawione poniżej.

Cel szczegółowy I.1. Powstanie lobbingu działań prorodzinnych.

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego wspierał działania mające na celu budowanie systemowego oddziaływania prorodzinne w gminach i powiatach.

Na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych przez ROPS w latach 2008-2011 wśród gmin i powiatów z terenu województwa, uzyskano informacje o poniżej przedstawionych działaniach podejmowanych w środowiskach lokalnych.

Działanie I.1.1 – Inicjowanie działań na rzecz tworzenia Komisji ds. Rodziny w samorządach powiatowych i gminnych.

Tabela 3.

Liczba Komisji ds. Rodziny w powiatach i gminach z terenu województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2008-2011

Samorządy lokalne	Liczba Komisji ds. Rodziny			
	2008	2009	2010	2011
Powiaty	6	6	5	3
Gminy	7	7	8	6

Źródło: Badania ankietowe ROPS w latach 2009-2012

Powyższe dane wskazują na stosunkowo małe zainteresowanie samorządów lokalnych powoływaniem Komisji ds. Rodziny.

Natomiast godnym podkreślenia jest fakt, iż na poziomie wojewódzkim, Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego powołana przez Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego działa nieprzerwanie od 1999 r. do dnia dzisiejszego.

Działanie I.1.2 – Upowszechnianie potrzeby i rozszerzanie zakresu monitorowania lokalnych problemów społecznych.

1. Obserwatorium Integracji Społecznej

Na mocy porozumienia z 4 marca 2011 r., zawartego pomiędzy Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich w Warszawie a Województwem Warmińsko-Mazurskim, od 1 stycznia 2010 r. rozpoczęło działalność Obserwatorium Integracji Społecznej (OIS). Obserwatorium funkcjonuje w strukturze ROPS. Działanie Obserwatorium było odpowiedzią na potrzebę identyfikacji i analizy regionalnych problemów społecznych oraz dostarczania informacji o instytucjach zajmujących się ich rozwiązywaniem. Finansowanie działalności Obserwatorium odbywało się ze środków zewnętrznych, w tym: w 85% ze środków UE w ramach EFS i w 15% ze środków Budżetu Państwa.

Obserwatorium Integracji Społecznej w latach 2010-2011 zrealizowało m.in. poniższe badania i analizy z zakresu polityki społecznej.

- 1) *Sytuacja rodzin korzystających z systemu wsparcia pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim* (październik 2011 r.), współrealizator badania: firma Lokalne Badania Społeczne (LBS) z Warszawy,
- 2) *Problem wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży z rodzin korzystających z pomocy społecznej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w ocenie pracowników socjalnych* (wrzesień 2010 r.), współrealizator badania: firma Instytut Badawczo-Szkoleniowy (IBS) z Olsztyna,
- 3) *Instytucje wobec potrzeb ludzi starszych w województwie warmińsko-mazurskim* (sierpień 2010 r.),
- 4) *Sytuacja społeczno-zawodowa osób niepełnosprawnych korzystających z systemu pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim* (październik 2011 r.),
- 5) *Działalność klubów integracji społecznej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Opracowanie na podstawie ankiety „Działalność Klubów Integracji Społecznej” przygotowanej przez Wydział*

2. Monitorowanie problemów społecznych przez samorządy lokalne

Ponadto Samorząd Województwa zachęcał lokalne samorządy do monitorowania lokalnych problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem warunków życia rodzin oraz do powoływania odpowiednio Pełnomocnika Burmistrza/Wójta ds. Rodziny. Osoby te współpracując z danym ośrodkiem pomocy społecznej oraz innymi właściwymi podmiotami mogłyby koordynować pracę na rzecz poprawy życia rodzin w danym środowisku lokalnym.

Niestety propozycja ta nie spotkała się ze zbyt szerokim zainteresowaniem lokalnych samorządów, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela 4.

Liczba Pełnomocników Burmistrza/Wójta ds. Rodziny w powiatach i gminach z terenu województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2008-2011

Samorządy lokalne	Liczba Pełnomocników Burmistrza/Wójta ds. Rodziny			
	2008	2009	2010	2011
Gminy	5	6	4	4

Źródło: Badania ankietowe ROPS w latach 2009-2012

Działanie I.1.3 - Inicjowanie opracowywania lokalnych programów polityki prorodzinnej, jako odrębnych zadań samorządów i ich monitorowanie.

1. Samorządy gminne

Na przestrzeni lat 2008-2011 odrębne programy polityki prorodzinnej zostały opracowane jedynie w miastach: Elbląg (*Program Działań Prorodzinnych wraz z systemem przeciwdziałania przemocy w rodzinie*) oraz Kętrzyn (*Program Polityki Prorodzinnej Miasta Kętrzyn 2007-2013*).

Niestety w pozostałych gminach odrębne gminne programy polityki prorodzinnej nie zostały opracowane.

W oparciu o dane nadesłane przez lokalne samorządy można stwierdzić, że elementy działań prorodzinnych podejmowane były w poniżej przedstawionych programach tematycznych:

- Gminne Programy/Systemy Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną;
- Gminne Programy Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii;
- Gminne Programy Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Gminne Programy Przeciwdziałania Narkomanii;
- Gminne Programy/Systemy Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
- Gminne Programy Aktywności Lokalnej.

Należy ponadto podkreślić, że we wszystkich 116 gminach zostały opracowane Strategie Rozwiązywania Problemów Społecznych.

2. Samorządy powiatowe

Odrębny program dotyczący polityki prorodzinnej został opracowany jedynie przez powiat elbląski (*Program prorodzinny powiatu elbląskiego na lata 2009-2013*).

Natomiast według danych zebranych z samorządów powiatowych, elementy polityki prorodzinnej były uwzględniane w poniższych dokumentach:

- Powiatowy Program/System Pomocy/Opieki/Wsparcia Dziecka i Rodziny;

- Program Działań Prorodzinnych wraz z systemem przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Podobnie jak w przypadku samorządów gminnych, również we wszystkich 21 powiatach były opracowane Strategie Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Działanie I.1.4 – Promocja skutecznych metod i form wspierania rodziny.

1. Promocję pozytywnego wizerunku rodziny w mediach

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w latach 2008-2011 systematycznie współpracował z Radiem Olsztyn S.A., Oddziałem Terenowym TVP S.A. w Olsztynie i „Gazetą Olsztyńską”.

Istotnym elementem oddziaływania prorodzinnego w gminach i powiatach było nagłaśnianie przedsięwzięć realizowanych w ramach kolejnych edycji Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny, które przebiegały w województwie na przełomie maja i czerwca każdego roku pod innym hasłem. Szczegółowe informacje znajdują się w dalszej części opracowania.

Dni Rodziny były rokrocznie szeroko upowszechniane dzięki mediom, tj.: m.in. na łamach „Gazety Olsztyńskiej”, w Radiu Olsztyn i rozgłośniach lokalnych na terenie województwa, a także za pośrednictwem Oddziału Terenowego TVP S.A. w Olsztynie, telewizji lokalnych oraz portali internetowych.

Tego typu działania promujące pomagały w budowaniu klimatu szacunku do rodziny jako podstawowego środowiska życia i rozwoju człowieka. Poszerzały również grono lokalnych partnerów, współdziałających na rzecz poprawy warunków życia rodzin w środowiskach lokalnych.

2. Organizowanie konferencji, seminariów, szkoleń oraz udział w ważnych wydarzeniach krajowych i międzynarodowych

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w latach 2008-2011 organizował i współorganizował w ramach kolejnych edycji Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny konferencje oraz spotkania dotyczące podkreślenia roli rodziny i jej prawidłowego funkcjonowania.

Szersze omówienie tych inicjatyw zostało zamieszczone w działaniu I.2.1.

Ponadto Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego organizował, współorganizował lub jego przedstawiciele brali udział w poniższych konferencjach.

2008 rok

- Konferencja „Krzywdzenie i zaniechanie dzieci – jak przeciwdziałać” zorganizowana 8 grudnia 2008 r. przez Wyższą Szkołę w Płocku, Filia w Ilawie, przy współpracy z Samorządem Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

2009 rok

- W dniu 29 kwietnia 2009 r. w Senacie RP odbyła się debata dotycząca problematyki osób starszych. Współorganizatorem spotkania była Fundacja na Rzecz Kobiet JA KOBIEITA i FORUM 50+ Seniorzy XXI.

W trakcie debaty prezentowano szereg zagadnień związanych m.in. z uczestnictwem osób starszych w życiu społecznym, osamotnieniem seniorów, ich aktywnością zawodową i społeczną oraz kwestią wolontariatu osób starszych. Na spotkaniu zaprezentowano również założenia *Wojewódzkiego programu na rzecz osób starszych na lata 2009-2013 „Pogodna i bezpieczna jesień życia na Warmii i Mazurach”*, który w dniu 6 stycznia 2009 r. został przyjęty do realizacji Uchwałą Nr 1/2/09/III Zarządu

Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Prezentacji dokonała Dyrektor Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Debata została przygotowana w ramach realizacji międzynarodowego projektu „WŁĄCZwiek – publiczne debaty o potrzebach seniorów”.

- W związku z ustanowieniem przez Sejm RP roku 2009 Rokiem Rodzicielstwa Zastępczego w dniu 15 października 2009 r. w Olsztynie odbyło się seminarium „Rodzinne formy opieki – tworzenie i funkcjonowanie grup wsparcia dla rodzin zastępczych niespokrewnionych i spokrewnionych”. Jego głównym organizatorem był Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, przy współpracy z Radą ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego i Wydziałem Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego.
- W dniu 19 października 2009 r. w Warmińsko-Mazurskim Urzędzie Wojewódzkim odbyła się konferencja „STOP niedożywieniu dzieci”. Konferencję zorganizował Bank Żywności w Olsztynie, przy współpracy z Samorządem Województwa Warmińsko-Mazurskiego.
- W ramach współpracy Województwa Warmińsko-Mazurskiego z Gminą Kętrzyn w dniach 22-23 października 2009 r. została zorganizowana Międzynarodowa Konferencja Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie pt. „Bezpieczna rodzina w bezpiecznej Europie”. Poświęcona była poszukiwaniu nowych, efektywnych metod pracy z osobami uwikłanymi w przemoc. Zaprezentowano też przykłady skutecznego działania instytucji, ośrodków z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. Wiele ciekawych doświadczeń i rozwiązań przedstawili również zaproszeni gości z zagranicy.
- Stowarzyszenie Katolicki Ruch Antynarkotyczny „KARAN” z Elbląga przy wsparciu Samorządu Województwa zorganizowało konferencję pod hasłem: „Bardziej zrozumieć – efektywniej w realizacji wolności”, która odbyła się w dniu 28 października 2009 r. w Kościele Bożego Ciała w Elblągu. Podczas konferencji referaty wygłosili eksperci, terapeuci i trenerzy z zakresu pracy z młodzieżą. Uczestnikami konferencji byli nauczyciele, pedagodzy, pracownicy socjalni, przedstawiciele policji, organizacji pozarządowych, urzędnicy oraz osoby pracujące zawodowo z dziećmi i młodzieżą.

2010 rok

- W styczniu i lutym 2010 r. przedstawiciel Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego uczestniczył w spotkaniach organizowanych przez Mistrzowską Akademię Miłości („MAM”) w Centrum Kultury „Dobre Miejsce” na Bielanach w Warszawie, w celu zapoznania się z tą inicjatywą oraz możliwością organizowania podobnych warsztatów na terenie naszego województwa.
- Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Bioetyka w praktyce medycznej” – 5-6 lutego 2010 r., Lublin.

W dniach 5-6 lutego 2010 r. przedstawiciel Urzędu Marszałkowskiego brał udział w konferencji, która została zorganizowana w Lublinie na Uniwersytecie Medycznym.

Podczas konferencji poruszane były istotne problemy szeroko dyskutowane w kraju, takie jak: przeznaczenie zamrożonych embrionów, etyczne aspekty uporczywej terapii, przyczyny i konsekwencje podjęcia decyzji o zastępczym macierzyństwie, procedury w metodzie „in vitro” oraz „naprotechnologii”.

- Konferencja „Polska dla rodziny – rodzina dla Polski. Godzenie ról rodzinnych i zawodowych kobiet i mężczyzn” – 9-10 marca 2010 r., Warszawa,

Przedstawiciel Urzędu Marszałkowskiego brał udział w konferencji, która miała miejsce w Warszawie w siedzibie Sejmu RP w dniach 9-10 marca 2010 r.

Uczestniczyli w niej m.in.: ówczesny Marszałek Sejmu, Bronisław Komorowski, Minister Pracy i Polityki Społecznej, Jolanta Fedak oraz Minister, szef doradców strategicznych Premiera, Michał Boni. Podczas dwudniowych obrad goście zaproszeni z Norwegii, Danii, Francji, Czech, Litwy oraz Węgier przedstawili w swoich wystąpieniach działania wspierające funkcjonowanie rodzin wprowadzone w ich krajach. Dyskutowano również nad kierunkami polityki rodzinnej w Polsce.

- Międzynarodowa Konferencja „VIII Zjazd Gnieźnieński” –12-14 marca 2010 r.

W dniach 12-14 marca 2010 r. przedstawiciel Urzędu Marszałkowskiego brał udział w VIII Zjeździe Gnieźnieńskim – „Rodzina nadzieją Europy”. Wśród gości zaproszonych na obrady byli m.in. Prezydent RP Lech Kaczyński, prof. Władysław Bartoszewski oraz Kardynał Nenio Antonelli, przewodniczący Papieskiej Rady ds. Rodziny, reprezentujący Stolicę Apostolską. W czasie licznych debat, wykładów i warsztatów poruszano istotne sprawy dotyczące m.in. współczesnego modelu rodziny oraz jej obrazu w kulturze masowej, różnych wymiarów życia małżeńskiego.

Debatowano także nad koniecznością opracowania długofalowej polityki rodzinnej w Polsce, miejscem rodziny w społeczeństwie oraz rolą państwa i samorządów terytorialnych w tej dziedzinie.

- Konferencja „Zagrożenia wychowawcze cyberprzestrzeni”, zorganizowana przez Biuro ds. Uzależnień Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego, we współpracy z Centrum Profilaktyki Uzależnień i Integracji Społecznej w Giżycku – 27-28 maja 2010 r., Giżycko.

W programie konferencji znalazły się m.in. następujące zagadnienia: zagrożenia cyberprzestrzeni – infoholizm, problemy z terapią uzależnień od Internetu i gier komputerowych, patologie społeczne w sieci, psychologiczne aspekty cyberprzemocy.

W spotkaniu wzięło udział ponad 70 gminnych pełnomocników/koordynatorów ds. RPA, pedagogów oraz innych osób pracujących z dziećmi i rodziną.

- Konferencja „Postawy i wartości rodzinne wśród młodzieży, szanse i zagrożenia” – 28 października 2010 r., Olsztyn.

Przedstawiciel Urzędu Marszałkowskiego uczestniczył w konferencji zorganizowanej 28 października 2010 r. przez Kuratorium Oświaty w Olsztynie i Uniwersytet Warmińsko-Mazurski.

Pośród wielu prelegentów brał w niej udział m.in. francuski dziennikarz Bernard Margueritte, który przedstawił referat „Rodzina wartością uniwersalną czy przemijającą?”.

2011 rok

- Elbląskie Stowarzyszenie „LAZARUS”, Federacja Organizacji Socjalnych FOSA oraz ROPS Urzędu Marszałkowskiego zorganizowały 7 kwietnia 2011 r. w Elblągu Panel dyskusyjny „Oblicza współczesnej opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi”.

- Konferencja „Rozpad małżeństwa i rodziny dzisiaj” – 24-25 maja 2010 r., Olsztyn. Konferencję zorganizował Wydział Teologii UWM w ramach XII Dni Interdyscyplinarnych.

Podczas dwudniowych obrad przedstawione zostały formy pomocy oferowane osobom znajdującym się w separacji oraz będącym po rozwodzie. Omówione były też, od strony psychologicznej, skutki rozwodów dla byłych małżonków i członków ich rodziny.

Miedzy innymi te informacje przyczyniły się do wyboru w listopadzie 2011 r. hasła przewodniego kolejnej edycji XIV Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny w 2012 r. *Mamo, Tato bądźmy razem.*

- Seminarium „Wyzwania ojcostwa” – 10 listopada 2011 r., Olsztyn.
Na seminarium zorganizowanym przez Stowarzyszenie Wspierania Działań Prorodzinnych – Forum Prorodzinne w Urzędzie Miasta w Olsztynie, przedstawiciel Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej wygłosił referat „Polityka prorodzinna w województwie warmińsko-mazurskim w kontekście ojcostwa”.

Należy podkreślić, że na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego www.wrota.warmia.mazury.pl zamieszczane były systematycznie materiały dotyczące wyżej omówionych konferencji, w celu upowszechniania wielu „dobrych praktyk” przedstawianych przez prelegentów. Umieszczone zostały również linki do interesujących publikacji, związanych z poszczególnymi konferencjami.

3. Wspieranie powstawania interdyscyplinarnych zespołów specjalistów

Jest to systematyczna praca prowadzona przez ROPS w ramach kontaktów m.in. z powiatowymi centrami pomocy rodzinie i ośrodkami pomocy społecznej. ROPS w ramach Projektu systemowego „Efektywnie, Fachowo, Skutecznie na Warmii i Mazurach” zrealizował szkolenia w tym zakresie. Ich celem było uświadomienie znaczenia i roli partnerstwa na rzecz rozwiązywania istotnych problemów środowisk i rodzin.

Poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby zespołów interdyscyplinarnych funkcjonujących na terenie województwa w poszczególnych latach.

Tabela 5.

Liczba zespołów interdyscyplinarnych funkcjonujących na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2008-2011

	Liczba zespołów interdyscyplinarnych w latach:			
	2008	2009	2010	2011
Zespoły interdyscyplinarne funkcjonujące na terenie województwa warmińsko-mazurskiego	Brak informacji	24	48	109

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie informacji z gmin

4. Wspieranie rozwoju wolontariatu, w tym wolontariatu młodzieżowego

Samorząd Województwa od 2000 roku systematycznie współpracuje z Fundacją „Świat na TAK” z Warszawy, promując w województwie kolejne edycje Ogólnopolskiego Samorządowego Konkursu Nastolatków „Ośmiu Wspaniałych”, organizowane przez Fundację. Jest to konkurs, w wyniku którego w obrębie gminy, powiatu oraz na forum ogólnopolskim upowszechniane i nagradzane są najciekawsze, najbardziej wartościowe formy młodzieżowego wolontariatu. Konkurs organizowany jest dla młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej.

Co roku młodzi wolontariusze – laureaci edycji powiatowych i gminnych – brali udział w ogólnopolskich eliminacjach konkursu w Warszawie.

W latach 2008-2011 Gole Finałowe Konkursu organizowane były kolejno w: Kamieniu Pomorskim, Poznaniu, Wałbrzychu oraz Gdyni.

Duże sukcesy odnosili również przedstawiciele naszego województwa, którzy w latach 2008-2011 zostawali laureatami ogólnopolskiej Ósemki Konkursu „Ośmiu Wspaniałych”. W 2009 r. były to 2 osoby, w 2010 – 1 osoba, w 2011 – 2 osoby.

Godnym podkreślenia jest fakt, że wyróżniona młodzież podejmowała różnorodną bezinteresowną działalność, m.in.: w zakresie pomocy kolegom w szkole, przygotowywania imprez szkolnych, pracy w samorządach uczniowskich, współorganizowania festynów, loterii i imprez kulturalnych, spartakiad dla dzieci niepełnosprawnych, pomocy dzieciom w świetlicach, a także oratoriach działających przy parafiach. Młodzież brała również udział w zbiórkach odzieży, żywności i środków finansowych, przekazywanych osobom potrzebującym, odwiedzała osoby starsze w hospicjach i domach opieki.

Tabela 6.

Udział gmin i powiatów z terenu województwa warmińsko-mazurskiego w kolejnych edycjach Samorządowego Konkursu Nastolatków "Ośmiu Wspaniałych" w latach 2008-2011

Lp.	Lokalny samorząd	Wyszczególnienie			
		2008	2009	2010	2011
1.	Powiaty	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hławski 2. Lidzbarski 3. Mrągowski 4. Olsztyński 5. Ostródzki 6. Piski 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ełcki 2. Hławski 3. Mrągowski 4. Nowomiejski 5. Olsztyński 6. Ostródzki 7. Piski 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bartoszycki 2. Ełcki 3. Hławski 4. Mrągowski 5. Nowomiejski 6. Olsztyński 7. Ostródzki 8. Piski 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Elbląski 2. Ełcki 3. Mrągowski 4. Nowomiejski 5. Olsztyński 6. Ostródzki 7. Piski
2.	Gminy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Barciany 2. Biała Piska 3. Dobre Miasto 4. Elbląg 5. Ełk 6. Giżycko 7. Gołdap 8. Kurzętnik 9. Lidzbark Warmiński 10. Małdyty 11. Ostróda – gmina 12. Ostróda – miasto 13. Pięno 14. Susz 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Barciany 2. Braniewo 3. Elbląg 4. Kurzętnik 5. Lidzbark Warmiński 6. Olsztyn 7. Ostróda 8. Pisz 9. Susz 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bartoszyce 2. Frombork 3. Elbląg 4. Ostróda 5. Pisz 6. Pozezdrze 7. Susz 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bartoszyce 2. Dywity 3. Grodziczno 4. Elbląg 5. Ełk 6. Rychliki 7. Świątki 8. Kętrzyn 9. Olsztyn 10. Ostróda 11. Pisz 12. Pozezdrze 13. Pięno 14. Nowe Miasto Lubawskie
3.	Łącznie samorządów	20	16	15	16
4.	Liczba laureatów nagrodzonych przez Marszałka Województwa – poziom ogólnopolski	nagrody nie były wręczone	2	1	2
5.	Liczba laureatów nagrodzonych przez Marszałka Województwa – poziom powiatowy i gminny	nagrody nie były wręczone	13	14	14

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie informacji z gmin i powiatów

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego będzie dalej zachęcał lokalne władze samorządowe do rozwoju różnych form wolontariatu młodzieżowego, ze względu na wysokie walory wychowawcze tego typu aktywności młodych ludzi. Warto dodać, że do grudnia 2010 r. w porozumieniu z Samorządem Województwa Warmińsko-Mazurskiego działał wojewódzki koordynator ds. rozwoju szkolnych klubów młodzieżowego wolontariatu „Ośmiu Wspaniałych”, mianowany przez Fundację „Świat na Tak”. Koordynator ten miał swoje usytuowanie przy Biurze ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Wspomniany koordynator systematycznie współpracował także z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Warto podkreślić, że to z inicjatywy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej rozpoczęła się w 2000 r. systematyczna współpraca Samorządu Województwa z ww. Fundacją.

Działanie I.1.5 – Promowanie „środowisk przyjaznych rodzinie”.

Systematycznie promowane były przykłady lokalnych rozwiązań podejmowanych przez samorządy i inne podmioty, przyczyniających się do tworzenia przyjaznego klimatu dla rodzin z dziećmi. Powstały miniprzedszkola, nowe place zabaw, miejsca spotkań dla mam z małymi dziećmi, miejsca biblioteczne dla małych dzieci finansowane m.in. ze środków Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013, Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Podjęte przedsięwzięcia zostały omówione w działaniu I.3.5.

Działanie I.1.6 – Współpraca Samorządu Województwa z samorządami lokalnymi przy organizacji kolejnych edycji Dni Rodziny, w tym przy przygotowywaniu i wydawaniu biuletynów Rady ds. Rodzin.

W kolejnych latach liczne samorządy lokalne z terenu województwa informowały Urząd Marszałkowski o wyznaczeniu powiatowych, miejskich oraz gminnych koordynatorów przebiegu Dni Rodziny na terenie danego powiatu/gminy.

Liczbę koordynatorów w poszczególnych latach ilustruje poniższa tabela.

Tabela 7.

Liczba powiatowych i gminnych koordynatorów przebiegu kolejnych edycji Dni Rodziny w latach 2008-2011

Lokalne samorządy	Liczba koordynatorów			
	2008	2009	2010	2011
Powiaty	13	12	14	15
Gminy (w tym gminy, miasta i gminy oraz miasta)	50	53	61	55
Łącznie:	63	65	75	70

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie informacji z gmin

Ponadto w latach 2008-2011 w gminach, miejscowościach i sołectwach miały też miejsce wydarzenia, które nie zostały ujęte w powyższej tabeli, gdyż informacja o tych inicjatywach nie została przesłana do Urzędu Marszałkowskiego.

Mając na celu jak najszersze promowanie w środowiskach lokalnych kolejnych edycji Dni Rodziny, Samorząd Województwa współfinansował wydanie kolejnych numerów Biuletynu Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Zawierały one najistotniejsze informacje dotyczące organizowania kolejnych edycji Dni, a także materiały z ich podsumowania.

Prezentacja omawianych Biuletynów została zamieszczona w dalszej części raportu, tj. w Działaniu II.3.1.

Wskaźniki osiągnięcia celu szczegółowego I.1.

Tabela 8.

Wskaźniki osiągnięcia celu szczegółowego I. 1.

Lp.	Wyszczególnienie	Rok			
		2008	2009	2010	2011
1	Liczba komisji ds. rodziny w powiatach / na 21 powiatów /	6	6	5	3
2	Liczba komisji ds. rodziny w gminach / na 116 gmin /	6	7	8	6
3	Liczba lokalnych programów polityki prorodzinnej	2	3	3	3
4	Liczba lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych	31	135	135	135
5	Liczba konferencji, szkoleń, spotkań promujących skuteczne metody i formy wspierania rodzin – organizowanych i współorganizowanych przez ROPS	13	25	32	35
6	Liczba powiatów i gmin wspierających rozwój wolontariatu, w tym młodzieżowego /centra i kluby wolontariatu, Samorządowy Konkurs Nastolatków "Ośmiu Wspaniałych"/	58	55	62	56
7	Liczba lokalnych samorządów włączających się w kolejne edycje Dni Rodziny /na podstawie informacji przesłanych do Urzędu Marszałkowskiego/	62	73	75	70
8	Liczba podmiotów współpracujących z Samorządem Województwa przy przygotowaniu i wydawaniu Biuletynów Rady ds. Rodzin	62	61	75	70

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badań ankietowych oraz materiałów własnych

Cel szczegółowy I.2. Uaktywnienie społeczeństwa obywatelskiego do działań na rzecz rodzin

Działanie I.2.1 – Promowanie i organizowanie różnych form integracji rodzin i społeczności lokalnych wokół problemów rodzin.

1. Koordynowanie przebiegu Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny

Jednym z ważnych i posiadających najszerszy zasięg przedsięwzięć prorodzinnych, służących integracji rodzin i społeczności lokalnych, były w województwie Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny, organizowane rokrocznie od 1999 roku.

W przygotowanie Dni Rodziny oraz ich przebieg obok Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego i Rady ds. Rodzin systematycznie włączały się samorządy powiatowe i gminne oraz ich jednostki organizacyjne, a także wyższe uczelnie, placówki edukacji, w tym szkoły i przedszkola, placówki kultury, sportu, Policja, straż pożarna, rady osiedli, organizacje pozarządowe oraz wiele osób indywidualnych. W celu ułatwienia koordynatorom lokalnym właściwego przygotowania Dni Rodziny w gminach i powiatach, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego organizował rokrocznie 3-4 spotkania poświęcane bieżącemu omawianiu stanu przygotowań do kolejnych edycji Dni Rodziny.

Poniżej przedstawiono hasła przewodnie wszystkich edycji Dni Rodziny w województwie ze względu na szeroki aspekt poruszanych zagadnień dotyczących rodziny.

Tabela 9.

Kolejne edycje Dni Rodziny w latach 1999-2011

Przedsięwzięcie	Rok	Hasło przewodnie
I Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny	1999	Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny
II Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny	2000	„Z Rodziną w III Tysiąclecie”
III Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny	2001	„Jaka rodzina – taka przyszłość”
IV Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny	2002	„Czas wolny mojego dziecka”
V Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny	2003	„Ojciec w rodzinie”
VI Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny	2004	„Rodzina wielopokoleniowa”
VII Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny	2005	Wychowanie w rodzinie, szkole i środowisku”
VIII Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny	2006	„Rodzina w obliczu cierpienia”
IX Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny	2007	„Rodzina a ekonomia”
X Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny	2008	„Rodzina – Integracja – Społeczność lokalna”
XI Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny	2009	„Człowiek starszy we współczesnej rodzinie i społeczeństwie”
XII Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny	2010	„Silna i aktywna rodzina szansą na godne życie”
XIII Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny	2011	„Postaw na rodzinę! – Rodzina najważniejsza”

Źródło: Dane własne ROPS

Do promowania kolejnych edycji Dni Rodziny wykorzystywane były m.in. poniżej przedstawione okolicznościowe plakaty, których wydanie finansował Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Rycina 1. Plakat promujący X Dni Rodziny – 2008

Rycina 2. Plakat promujący XI Dni Rodziny – 2009

Rycina 3. Plakat promujący XII Dni Rodziny – 2010

Rycina 4. Plakat promujący XIII Dni Rodziny – 2011

- Od 1999 r. Komitet Honorowy kolejnych edycji Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny stanowili:
 - Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
 - Wojewoda Warmińsko-Mazurski,
 - Metropolita Warmiński.
- Głównymi organizatorami kolejnych edycji Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny byli:
 - Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
 - Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
 - przy współudziale Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie.

Organizatorzy współpracowali z przedstawicielami władz samorządowych gmin i powiatów, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, placówek edukacji, kultury, sportu, ośrodków zdrowia, organizacji pozarządowych i innych.

W latach 2008-2011 w ramach kolejnych edycji Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny na terenie wszystkich powiatów województwa z inicjatywy poszczególnych gmin, miejscowości lub osób indywidualnych odbyły się spotkania, konferencje, wykłady, festyny rodzinne, zawody sportowe z udziałem całych rodzin, warsztaty dla rodziców i wychowawców.

Wiele powiatów i gmin dla podkreślenia niezastąpionej wartości rodziny organizowało odpowiednio Powiatowe, Miejskie oraz Gminne Dni Rodziny.

W środowiskach lokalnych w celu umacniania więzi rodzinnych coraz częściej z okazji Dnia Matki i Dnia Dziecka organizowany był Dzień/Dni Rodziny.

Były to inicjatywy godne naśladowania, gdyż m.in. trudności socjalno-bytowe przeżywane przez wiele rodzin oddziałują niekorzystnie na trwałość rodziny i właściwe w niej relacje.

Tabela 10.

Wydarzenia o charakterze wojewódzkim organizowane w ramach kolejnych edycji Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny w latach 2008-2011

Lp.	Przedsięwzięcie	2008	2009	2010	2011
1.	Inauguracja Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny	15 maja – Olsztyn	14 maja – Olsztyn	14 maja – Olsztyn	18 maja – Olsztyn
2.	Zakończenie Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny	6 czerwca – Nowe Miasto Lubawskie	10 czerwca – Lidzbark Warmiński	9 czerwca – Ostróda	10 czerwca – Kurzętnik
3.	Podsumowanie Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny	17 października – Olsztyn	2 października – Olsztyn	21 października – Olsztyn	20 października – Olsztyn

Zródło: Dane własne ROPS

Ponadto Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego organizował, współorganizował lub jego przedstawiciele brali udział w poniższych konferencjach, które miały miejsce w ramach kolejnych edycji Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny. Podczas tych spotkań poruszane były istotne problemy dotyczące współczesnej rodziny.

2008 rok

- Ogólnopolska Konferencja „Małżeństwo i rodzina w prawie kanonicznym polskim i międzynarodowym”, zorganizowana w dniach 9-10.05.2008 r. przez Wydział Prawa i Administracji UWM w Olsztynie;
- III Ogólnopolska Konferencja „Człowiek u progu trzeciego tysiąclecia, wyzwania i zagrożenia”, 26-27.05.2008 r., zorganizowana przez Elbląską Uczelnię Humanistyczno-Ekonomiczną. Celem konferencji była wymiana myśli, doniesień badawczych z perspektywy nauk pedagogicznych, psychologicznych, prawnych, ekonomicznych, dotyczących jakości życia oraz zagrożeń rozwoju rodziny współczesnej;
- VI Wojewódzki Zjazd Rodzinnych Domów Dziecka „Podaruj dziecku miłość” przygotowany przez Forum Prorodzinne 30.05.2008 r. w Warmińsko-Mazurskim Urzędzie Wojewódzkim w Olsztynie.

2009 rok

- I Ogólnopolska Konferencja „Zawieranie małżeństwa w różnych systemach prawnych” zorganizowana 22.04.2009 r. przez Wydział Prawa i Administracji UWM w Olsztynie;
- VII Wojewódzki Zjazd Rodzinnych Domów Dziecka „Jak umacniać więzi rodzin w sytuacji kryzysu, tak by je odbudować”, przygotowany przez Forum Prorodzinne; Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną Nr 3 w Olsztynie, Katedrę Teologii Praktycznej i Ekumenizmu UWM w Olsztynie w maju 2009 r. w Starostwie Powiatowym w Olsztynie;
- XIII Spartakiada Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych, zorganizowana przez MOPS, Dom Pomocy Społecznej i Zespół Szkół Specjalnych 6.06.2009 r. w Mrągowie. Mottem Spartakiady było: „Pragnę zwyciężyć, lecz jeśli nie będę mógł to niech będę dzielny w wysiłku”.

2010 rok

- IV Ogólnopolska Konferencja poświęcona problematyce współczesnej rodziny, zorganizowana w dniach 17-18.05.2010 r. z udziałem gości zagranicznych, połączona

z inauguracją XII Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny w Elblągu. Przedstawiono podstawowe problemy związane z jakością życia rodzinnego, wyzwania i zagrożenia związane ze zmianami kulturowymi. Organizatorami konferencji byli: Elbląska Uczelnia Humanistyczno-Ekonomiczna i Urząd Miejski w Elblągu;

- Konferencja „Silna i aktywna rodzina szansą na godne życie”, zorganizowana 14.05.2010 r. przez Urząd Miasta w Olsztynie oraz Miejski Zespół Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Olsztynie. Konferencję otworzył Prezydent Miasta Olsztyna, a udział w niej wziął m.in. Jan Pospieszalski, który przedstawił „Rolę mediów i ich wpływ na kreowanie rodziny”. Podczas spotkania mówiono również o silnej, zdrowej rodzinie jako darze dla dzieci a także o więzi erotycznej będącej jednym z filarów zdrowej rodziny;
- XIIIV Spartakiada Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych, 1.06.2009 r. w Mrągowie z udziałem Juliana Osieckiego, przewodniczącego Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz Ks. Abp. Seniora Edmunda Piszczka.

2011 rok

- II Ogólnopolska Konferencja „Małżeństwo na całe życie?”, zorganizowana 11.05.2011 r. przez Wydział Prawa i Administracji UWM w Olsztynie. Celem konferencji była analiza współczesnych tendencji i unormowań prawnych dotyczących zawierania małżeństwa, zastrzeżeń dotyczących trwałości i nierozzerwalności małżeństwa, stawianych przy jego zawieraniu oraz ich wpływu na ważność zawieranych małżeństw. Mówiono też o środkach prawnych i społecznej ochronie trwałości i nierozzerwalności małżeństwa. Pokłosiem konferencji jest książka zawierająca szczegółowe omówienie poruszanych problemów;
- Olsztyński Festiwal Piosenki „Postaw na Rodzinę – Rodzina Jest Najważniejsza!”, zorganizowany 18.05.2011 r. przez Urząd Miasta w Olsztynie. Podczas festiwalu nagrodzony utwór „Olsztyńska Rodzina” został hymnem Olsztyńskich Dni Rodziny;
- Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Dydaktyczna „Bio-psycho-społeczny wymiar zdrowia rodziny”, zorganizowana 19-20.05.2011 r. przez Samorząd Województwa.

W ramach kolejnych edycji Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny w latach 2008-2011 miały miejsce wojewódzkie konkursy: literacki oraz plastyczny i grafiki komputerowej. Ogłaszanie wyników i wręczanie nagród laureatom konkursów odbywało się podczas konferencji podsumowujących kolejne edycje Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny. Poniżej zostały przedstawione hasła przewodnie omawianych konkursów.

Tabela 11.

Wojewódzkie konkursy w ramach kolejnych edycji Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny w latach 2008-2011

Konkurs	Temat przewodni			
	2008	2009	2010	2011
Wojewódzki Konkurs Literacki	V edycja: „Rodzina szkołą cnót społecznych”	VI edycja: „Seniorzy bogactwem rodziny i społeczeństwa”	VII edycja: „Współczesne twarze Dobrego Samarytanina”	VIII edycja: „Rodzina jako dar i zadanie”
Wojewódzki Konkurs Plastyczny i Grafiki Komputerowej	V edycja: „Razem znaczymy wiele”	VI edycja: „Mądrość życiowa człowieka starszego – przyszłością młodego”	VII edycja: „Dzięki rodzinie nigdy się nie poddamy”	VIII edycja: „Rodzina ponad wszystko”

Źródło: Dane własne ROPS

Działanie I.2.2 – Promowanie dobrych praktyk na rzecz wspierania i rozwoju rodziny.

Promowanie najciekawszych rozwiązań ukierunkowanych na wspieranie i rozwój rodziny, a także powrót osób na rynek pracy, było prowadzone m.in. na łamach kolejnych numerów Biuletynu Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz podczas konferencji, spotkań i warsztatów organizowanych w ramach kolejnych edycji Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny.

Część z tych działań była finansowana z Europejskiego Funduszu Społecznego. W oparciu o dofinansowanie z EFS były wydawane biuletyny informacyjne, promujące szczególnie istotne działania, służące m.in. wspieraniu rodziny w wymiarze ekonomicznym.

Działanie I.2.3 – Inicjowanie organizowania spotkań szkoleniowo-informacyjnych dla przedstawicieli lokalnych instytucji w celu tworzenia wspólnych inicjatyw środowiskowych wspierających rodzinę.

W ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet VII *Promocja integracji społecznej*, realizowany był Projekt systemowy ROPS pt. *Efektywnie, Fachowo, Skutecznie na Warmii i Mazurach*. W ramach omawianego projektu organizowane były w województwie spotkania z przedstawicielami samorządów lokalnych, w celu ułatwienia prowadzenia działań, mających na celu aktywizowanie osób i rodzin zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Ukazywane były różne formy wsparcia, dzięki którym osoby zagrożone uzyskiwały możliwość poprawy swego funkcjonowania i lepszego radzenia sobie w codziennych sprawach bytowych.

Projekt systemowy ROPS finansowany jest z Europejskiego Funduszu Społecznego. Szkolenia przeprowadzone w jego ramach w latach 2008-2011 zostały omówione w działaniu II.1.2.

Działanie I.2.4 – Inicjowanie wprowadzania do corocznych budżetów samorządów lokalnych zapisów dotyczących wydatków na wspieranie podmiotów działających na rzecz rodzin.

1. Wsparcie finansowe ze środków samorządów lokalnych

W oparciu o dane ankietowe uzyskane od lokalnych samorządów w kolejnych latach realizacji omawianego *Programu*, można stwierdzić, że część z nich przeznacza środki własne na wspieranie działań kierowanych do rodzin zamieszkujących na terenie danej gminy. Działania te realizowane były m.in. przez organizacje pozarządowe w ramach złożonych projektów konkursowych.

Tabela 12.

Wsparcie przez samorzady lokalne działań realizowanych przez organizacje pozarządowe w latach 2008-2011

Rok	Łączna liczba samorządów	Łączna liczba projektów	Łączna kwota dofinansowania (w mln zł)
2008		Brak danych	
2009	37	143	1,995
2010	33	125	1,353
2011	32	150	1,615

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych z gmin i powiatów

2. Wsparcie finansowe ze środków Samorządu Województwa

W ramach realizacji kolejnych edycji wojewódzkiego *Programu współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami określonymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* rokrocznie przeprowadzano otwarte konkursy ofert, związane z realizacją zadań w zakresie pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, na wykonywanie zadań publicznych Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Liczbę organizacji pozarządowych, biorących udział w omawianych konkursach, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13.

Wsparcie finansowe organizacji pozarządowych ze środków Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego w latach 2008-2011 (zadania z zakresu pomocy społecznej)

Rok	2008	2009	2010	2011	Razem
Łączna liczba dofinansowanych zadań	25	21	26	30	102
Łączna liczba uczestników projektów	5.221	14.973	1.025	5.441	26.660
Łączna kwota dofinansowania (w tys. zł)	100	107	165	165	537

Źródło: Dane własne ROPS

Tabela 14.

Wsparcie finansowe organizacji pozarządowych ze środków Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego w latach 2008-2011 (zadania z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień)

Rok	2008	2009	2010	2011	Razem
Łączna liczba dofinansowanych zadań	22	37	3	5	67
Łączna liczba uczestników projektów	8.238	25.194	22.000	4.392	59.824
Łączna kwota dofinansowania (w tys. zł)	210	545	447	50	1.252

Źródło: Dane własne ROPS

Tabela 15.

Wsparcie finansowe organizacji pozarządowych ze środków Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego w latach 2008-2011 (zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych)

Rok	2008	2009	2010	2011	Razem
Łączna liczba dofinansowanych zadań	konkursu nie ogłoszono	6	7	5	18
Łączna liczba uczestników projektów		227	257	201	685
Łączna kwota dofinansowania (w tys. zł)		225,5	293,2	214,6	733,3

Źródło: Dane własne ROPS

W ramach omawianych dotacji w latach 2008-2011 dofinansowano m.in.:

- programy na rzecz osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym,
- działania promujące politykę prorodzinną,
- inicjatywy na rzecz rozwoju wolontariatu w obszarze polityki społecznej,
- programy profilaktyczno-edukacyjno-informacyjne dla dzieci, młodzieży i ich rodzin, w tym grup podwyższonego ryzyka,
- programy pomocy osobom dotkniętym uzależnieniami,
- programy pomocy dzieciom i dorosłym osobom niepełnosprawnym,
- warsztaty, zajęcia i kursy dla osób niepełnosprawnych.

Ponadto działania podejmowane przez organizacje pozarządowe na rzecz osób niepełnosprawnych były również dofinansowywane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

W latach 2008-2011 Zakłady Aktywności Zawodowej w Elblągu, Olsztynie i Biskupcu zostały dofinansowane ze środków Samorządu Województwa i środków PFRON na łączną kwotę 4.246,9 tys. zł.

Ponadto w latach 2009-2011 ze środków PFRON, będących w dyspozycji Samorządu Województwa, zostały dofinansowane: budowa Centrum Rehabilitacyjno-Edukacyjnego w Nidzicy, rozbudowa Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego w Ostródzie, zakup i montaż dźwigu osobowego dla osób niepełnosprawnych wraz z demontażem dźwigu istniejącego w DPS PZN w Olsztynie oraz rozbudowa Ośrodka Rewalidacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego w Pieszku na łączną kwotę 2.279,4 tys. zł.

3. Wsparcie finansowe z budżetu Wojewody Warmińsko-Mazurskiego

W latach 2008-2011 udzielane było również wsparcie organizacjom pozarządowym z budżetu Wojewody Warmińsko-Mazurskiego w ramach dofinansowania wybranych projektów.

Tabela 16.

Wsparcie finansowe organizacji pozarządowych z budżetu Wojewody Warmińsko-Mazurskiego

Rok	Liczba projektów	Łączna kwota dofinansowania (w zł)
2008	95	1.472.267
2009	88	1.560.902
2010	64	1.146.643
2011	67	1.481.593
Łącznie:	314	5.661.405

Źródło: Wydział Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

W ramach wyżej wymienionych projektów w latach 2008-2011 dofinansowano m.in.:

- rozwój lokalnych sieci ośrodków oparcia społecznego wzmacniającego środowisko rodzinne,
- przeciwdziałanie izolacji i marginalizacji społecznej osób i rodzin w kryzysie oraz osób podlegających przemocy, w tym także niepełnosprawnych i starszych,
- organizację zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich lub zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- aktywizację osób starszych poprzez włączanie w działania na rzecz środowiska lokalnego,
- profilaktykę zapobiegania uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży (m.in. warsztaty edukacyjne i komunikacyjne, organizacja czasu wolnego, rozwijanie zainteresowań, pogadanki itp.),
- wsparcie osób z chorobą Alzheimera, w tym rozwój usług na rzecz osób chorych i ich rodzin, poprzez poradnictwo specjalistyczne, dzienne formy wsparcia,
- wsparcie osób niepełnosprawnych, w tym rozwój wolontariatu na rzecz pomocy i aktywizacji osób niepełnosprawnych w miejscu ich zamieszkania, wsparcie rodzin z dziećmi i młodzieżą niepełnosprawną oraz realizacja zadań na rzecz osób niepełnosprawnych, rozwijających umiejętności społeczne itp.,
- wsparcie psychologiczne dzieci z rodzin poszkodowanych w wyniku powodzi,
- świadczenie pomocy osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością, z uwzględnieniem tworzenia stacjonarnych miejsc zabezpieczenia podstawowych potrzeb oraz aktywizacji i usamodzielniania osób bezdomnych, w tym poradnictwa, terapii, mieszkań chronionych dla osób wychodzących z bezdomności.

Działanie I.2.5 – Inicjowanie potrzeby opracowywania przez samorzady lokalne systemu form wsparcia dla rodzin i ich upowszechnianie.

Działanie to było realizowane w ramach systematycznej współpracy z lokalnymi samorządami podczas organizowanych seminariów i szkoleń, a także w ramach indywidualnych kontaktów z ich przedstawicielami.

Przedsięwzięcie to było realizowane również w oparciu o lokalne programy wymienione w działaniu I.1.3. Ponadto istotne przedsięwzięcia kierowane do mieszkańców szczególnie małych miejscowości były realizowane w ramach Poakcesyjnego Programu Wspierania Obszarów Wiejskich. Zostały one omówione w działaniu I.3.5.

Działanie I.2.6 – Organizowanie, za pośrednictwem podmiotów współpracujących z Samorządem Województwa, konkursów na szczeblu wojewódzkim promujących najciekawsze inicjatywy lokalne dotyczące szeroko podjętych spraw związanych z rodziną.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, współpracując z placówkami edukacji i kultury oraz organizacjami pozarządowymi, był współorganizatorem Wojewódzkiego Konkursu Literackiego oraz Wojewódzkiego Konkursu Plastycznego i Grafiki Komputerowej, których kolejne edycje były włączane w programy Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny.

Ponadto Samorząd Województwa w latach 2008-2011 kontynuował współpracę z warszawską Fundacją „Świat na Tak”, angażując się w promocję oraz organizację kolejnych edycji Samorządowego Konkursu Nastolatków „Ośmiu Wspianiałych”.

Szersze omówienie ww. konkursów znajduje się w działaniach I.1.4 oraz I.2.1.

Wskaźniki osiągnięcia celu szczegółowego I. 2.

Tabela 17.

Wskaźniki osiągnięcia celu szczegółowego I. 2.

Lp.	Wyszczególnienie	Rok			
		2008	2009	2010	2011
1	Liczba lokalnych podmiotów włączających się w kolejne edycje Dni Rodziny	358	481	508	480
2	Liczba festynów, spartakiad, imprez kulturalnych	402	380	1296*	596

* Liczba ta zawiera również poszczególne formy aktywności w ramach danego wydarzenia (wydarzeń było 508)

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie relacji z przedsięwzięć, przesłanych ze środowisk lokalnych do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w latach 2007-2011

Cel szczegółowy I.3. Wspieranie działań na rzecz poprawy sytuacji społecznej, ekonomicznej i prawnej rodzin.

Działanie I.3.1 – Promowanie przedsięwzięć na rzecz opracowywania i realizacji programów wspierających rodziny.

Działanie I.3.1.1. Promowanie przedsięwzięć dotyczących ukazywania związku małżeńskiego jako podstawowego, zapewniającego poczucie bezpieczeństwa małżonków oraz ich dzieci.

Zapytania dotyczące realizowanych form pracy skierowano do 5 kurii diecezjalnych, których część dekanatów znajduje się na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, tj.: Kurii Metropolitalnej Archidiecezji Warmińskiej oraz do pozostałych 4 Kurii Diecezjalnych: w Elku, Elblągu, Toruniu i Płocku.

Odpowiedź nadesłały poniższe 4 podmioty:

• Kuria Metropolitalna Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie

- Na terenie 15 miast i gmin leżących na terenie Archidiecezji, tj.: Bartoszyc, Braniewa, Dobrego Miasta, Fromborka, Jezioran, Kętrzyna, Mrągowa, Olsztyna, Olsztynka, Ornety, Ostródy, Rozóg, Srokowa, Szczytna i Wrzesiny odbywały się spotkania mające na celu przygotowanie młodych ludzi do zawarcia Sakramentu Małżeństwa w kościele. Natomiast na terenie 12 spośród nich działały przy parafiach Poradnie Rodzinne, w przeważającej części raz w tygodniu, w tym w Olsztynie przy czterech parafiach, a w Mrągowie i Kętrzynie przy dwóch.
- W poradniach poza przygotowaniem narzeczonych do małżeństwa prowadzone było poradnictwo dotyczące właściwej komunikacji w małżeństwie i rodzinie, a także edukacja w zakresie odpowiedzialnego rodzicielstwa, w tym umiejętności stosowania naturalnych metod diagnozowania płodności i planowania rodziny.
- W omawianym okresie w Olsztynie działał Chrześcijański Ośrodek Poradnictwa i Terapii „Persona Humana”.
- Od 20 lat w Gietrzwałdzie dwa razy do roku organizowane były rekolekcje dla małżonków pt. „Ku lepszemu porozumieniu w małżeństwie i rodzinie”, prowadzone przez terapeutów, psychologów, doradców życia rodzinnego z terenu całego kraju.
- Rekolekcje dla małżonków organizowane były również w Szczytnie i Dobrym Mieście.
- W Braniewie od wielu lat odprawiana jest msza św. dla młodych małżeństw w Parafii św. Antoniego.

• Kuria Diecezjalna w Elblągu

- Na terenie diecezji elbląskiej działało 26 Poradni Rodzinnych, w tym jedna specjalistyczna przy Caritas Diecezji Elbląskiej.
- W specjalistycznej poradni rodzinnej świadczone m.in. mediacje małżeńskie i rodzinne, a także warsztaty dla narzeczonych, młodych małżeństw i małżeństw „doświadczonych” przez życie. Prócz tego w poradni można było uzyskać pomoc psychologa, pedagoga, pedagoga rodzinnego, doradcy życia rodzinnego oraz kapłana.
- Na terenie diecezji organizowane były rekolekcje dla małżeństw i rodzin (informacje dotyczące m.in. terminów spotkań umieszczane były na internetowej stronie duszpasterstwa rodzin diecezji elbląskiej: <http://www.wdr.elblag.opoka.org.pl/>).

• Kuria Diecezjalna w Elku

- Na terenie Diecezji Elckiej działało 15 Poradni Rodzinnych, w tym 1 specjalistyczna w Suwałkach (ale nie znajdująca się w obrębie woj. warmińsko-mazurskiego).
- Kuria podkreślała chęć współpracy z lokalnymi samorządami w kwestii poszerzenia funkcjonowania poradni przyparafialnych, ale brak było zainteresowania w tej kwestii.

- Dla małżeństw z różnym stażem małżeńskim organizowano w parafiach tzw. Msze św. Jubileuszowe.
- Ponadto w jedną niedzielę w miesiącu proboszcz zapraszał na specjalną Mszę św. wszystkie małżeństwa, które w danym miesiącu na przestrzeni ubiegłych lat zawarły związek małżeński i obchodzą swoją rocznicę.
- **Kuria Diecezjalna w Toruniu**
- Na terenie 7 miast Diecezji Elckiej, tj. w: Działdowie, Rybnie, Lidzbarku Welskim, Lubawie, Kurzętniku, Nowym Mieście Lubawskim i Jabłonowie Pomorskim działały przy parafiach Poradnie Rodzinne. Ze względu na potrzebę zapewnienia dyskrecji, szczególnie w małych środowiskach, praktykowana była forma kontaktowania się z osobą świadczącą poradnictwo rodzinne za pośrednictwem duszpasterza danej parafii.
- Spotkania z młodymi małżeństwami organizowane były w ramach wielkopostnych i adwentowych rekolekcji parafialnych.

Działanie I.3.1.2. Promowanie przedsięwzięć wspierających rodziny w zakresie umiejętności wychowawczych (m.in. „Szkoły dla Rodziców i Wychowawców”)

W latach 2008-2011 realizowane były działania mające na celu pomoc rodzicom we właściwym wypełnianiu funkcji wychowawczych.

- Kuratorium Oświaty w Olsztynie przekazało Urzędowi Marszałkowskiemu poniższe dane.
 - Placówki oświatowe, w tym szkoły, wspomagały rodzinę w funkcjach wychowawczych. Każda szkoła, zgodnie z wytycznymi zawartymi w Rozporządzeniu MEN z dnia 15 lutego 1999 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego, miała opracowany program wychowawczy, który był konsultowany z rodzicami.
 - Rodzice mieli również możliwość korzystania z pomocy dla swoich dzieci w 25 poradniach psychologiczno-pedagogicznych na terenie województwa. Działalność wszystkich poradni psychologiczno-pedagogicznych w województwie warmińsko-mazurskim skierowana była głównie na udzielanie pomocy rodzinom. Porady w szczególności dotyczyły problemów wieku dorastania, udzielania wsparcia w sytuacji kryzysu w rodzinie oraz występowania problemów emocjonalnych, wychowawczych, dydaktycznych. Dominowały problemy związane z trudnościami edukacyjnymi dzieci i młodzieży oraz trudnościami wychowawczymi wynikającymi z występowania zaburzeń emocjonalnych w znacznym stopniu uwarunkowanych nadpobudliwością psychoruchową.
 - Pomoc poradni w formie warsztatów udzielana była nauczycielom, rodzicom i wychowawcom. Problemy wymagające terapii obejmowały: uzależnienia, konflikty w rodzinie, trudności wychowawcze, zaburzenia komunikacji interpersonalnej, moczenie nocne, ADHD, nadpobudliwość, nadruchliwość, kryzys wieku dojrzewania, próby samobójcze dzieci, zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny z powodu nieobecności ojca, zaburzenia zachowania.
 - W każdej szkole istnieje obowiązek prawny opracowania i realizacji programu profilaktyki dostosowanego do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb danego środowiska. W szkołach województwa realizowanych było w sumie kilkadziesiąt różnego rodzaju programów profilaktycznych.
- Według danych uzyskanych na podstawie ankiet z lokalnych samorządów oraz ośrodków doskonalenia nauczycieli w latach 2008-2011 program profilaktyczny „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” realizowany był na terenie województwa w formie warsztatowej. Łącznie zostało przeprowadzonych ponad 270 warsztatów.

- Na podstawie danych uzyskanych z poniżej wymienionych ośrodków doskonalenia nauczycieli funkcjonujących w województwie warmińsko-mazurskim, w latach 2008-2011 realizowano również różnorodne programy i inicjatywy profilaktyczno-edukacyjne kierowane do nauczycieli, rodziców oraz uczniów, takie jak np.:
 - **Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie, m.in.:**
 - o „Szkoła dla rodziców i wychowawców”
 - o „Jak wspierać uczniów w okresie dorastania”
 - o „Prowadzenie szkolnych kół wolontariatu”
 - o „Praktyczna strona współpracy z rodzicami”
 - o Seminaria: (m.in. „Reakcje na kłopotliwe pytania uczniów uczestniczących w WdŻwR”; „W trosce o relacje Szkoła-Rodzina-Parafia”)
 - o Konferencja „TSR w pracy wychowawczej”
 - **Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie, m.in.:**
 - o „Trudna sztuka dojrzewania”
 - o „Jak motywować uczniów do nauki”
 - o „Wartości ogniwem integrującym środowisko szkolne”
 - **Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu, m.in.:**
 - o Trzysemestralne studia podyplomowe „Edukacja prorodzinna”
 - o Szkolenie dla nauczycieli połączone z lekcją pokazową dla młodzieży „Profilaktyka przedwczesnej inicjacji seksualnej – włącz ABS”
 - o Warsztaty dla Rady Pedagogicznej (Program ORE) „Jak sobie radzić z prowokacyjnym zachowaniem uczniów. Metoda konstruktywnej konfrontacji”
 - o Konferencja adresowana do rodziców „Rodzic najważniejszym nauczycielem dziecka”
 - **Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Ełku, m.in.:**
 - o „Rozwiązywanie konfliktów w szkole” /zasady współpracy – kontrakt, komunikacja z rodzicami, mediacje jako sposób rozwiązywania konfliktów/
 - o Konferencja na temat odpowiedzialności szkół za zapewnienie bezpieczeństwa uczniów
 - o Szkolenia nauczycieli: (m.in. „Wspieranie uczniów o specyficznych potrzebach”; „Jak budować współpracę z rodzicami uczniów – praca wychowawcy z dorosłymi”; „Jak reagować na prowokacyjne zachowanie uczniów?”; „Jak prowadzić trudne rozmowy z uczniami?”)
 - o Warsztaty „Jak radzić sobie z agresywnym zachowaniem małego dziecka?”
 - **Warmińsko-Mazurski ODN w Olsztynie, filia w Ełku, m.in.:**
 - o Seminarium „Reakcja na kłopotliwe pytania uczniów uczestniczących w WdŻwR”
 - o Seminarium „W trosce o relacje: Szkoła-Rodzina-Parafia”
 - o Warsztaty (m.in. „Praktyczna strona współpracy z rodzicami”; „Jak poruszyć wolę i serce ucznia aby mu się chciało chcieć?”)
 - o Konkursy dla dzieci, młodzieży i dorosłych (plastyczny, multimedialny, literacki) „Bądźmy świadkami miłości”
 - o Festiwal Talentów dla Rodzin Ełku

Działanie I.3.2 – Badanie zakresu działań edukacyjnych i wychowawczych mających na celu przygotowanie do życia w rodzinie (m.in. przedmiot „Wychowanie do życia w rodzinie”).

Według danych uzyskanych z Kuratorium Oświaty w Olsztynie, zajęcia edukacyjne „Wychowanie do życia w rodzinie” realizowane były zgodnie z §4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 sierpnia 2009 r. (Dz. U. z 2009 Nr 131 poz. 1079) do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1999 r. w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka,

o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Dz. U. z 1999 r. Nr 67 poz. 756 ze zmianami).

Zgodnie z przepisami prawa pełnoletni uczeń lub rodzic/opiekun prawny ucznia niepełnoletniego musieli zgłosić w formie pisemnej dyrektorowi szkoły rezygnację w zajęciach, jeżeli uczeń nie chciał w nich uczestniczyć.

Rezygnacja z zajęć najczęściej była zgłaszana przez rodziców niepełnoletnich uczniów szkół ponadgimnazjalnych lub uczniów pełnoletnich. Natomiast większość uczniów wcześniejszych etapów edukacyjnych uczestniczyła w lekcjach wychowania do życia w rodzinie. Przedmiot był realizowany w sposób zgodny z nową podstawą programową kształcenia ogólnego. Określone były również kwalifikacje nauczycieli do nauczania przedmiotu.

Niestety w 2011 r. liczba szkół, w których realizowane były omawiane zajęcia uległa zmniejszeniu w porównaniu z latami ubiegłymi, gdzie zajęcia przeprowadzane były w większości szkół województwa warmińsko-mazurskiego.

W latach 2008-2010 Ośrodki Doskonalenia Nauczycieli z terenu województwa organizowały kursy kwalifikacyjne, nadające uprawnienia do nauczania przedmiotu „Wychowanie do życia w rodzinie”. Według danych przesłanych przez te placówki, w 2010 r. Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli zorganizował 1 kurs kwalifikacyjny, a ukończyło go 26 osób (w 2009 r. był to również 1 kurs, a liczba absolwentów wyniosła 23).

W roku 2011 omawiany kurs nie był zorganizowany.

Działanie I.3.3 – Promowanie i wspieranie działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci, młodzieży oraz wprowadzania nowych form i metod kształcenia np. kształcenie na odległość.

1. Pomoc stypendialna udzielana uczniom

Na podstawie danych uzyskanych z Kuratorium Oświaty w Olsztynie dotyczących lat 2008-2011, pomoc stypendialna przedstawiała się w województwie w sposób przedstawiony poniżej.

Na podstawie art. 90b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zmianami), każdemu uczniowi przysługiwało prawo do pomocy materialnej ze środków przeznaczonych na ten cel w budżecie państwa lub w budżecie jednostki samorządu terytorialnego. Pomoc materialna była udzielana uczniom w celu zmniejszenia różnic oraz umożliwienia pokonywania barier w dostępie do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej ucznia, a także wspierania edukacji uczniów zdolnych. Pomoc materialna miała charakter socjalny i motywacyjny oraz mogła być udzielana w różny sposób. Głównymi jej źródłami były:

- 1) Środki Narodowego Funduszu Stypendialnego jako stypendium socjalne, zależne od dochodów na 1 członka rodziny;
- 2) Środki Prezesa Rady Ministrów, w zależności od wysokich wyników osiąganych w nauce;
- 3) Środki Ministra Edukacji Narodowej – zależne także od wyników w nauce;
- 4) Inne źródła finansowania stypendiów np. z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, stypendia fundowane przez jednostki samorządu terytorialnego lub stowarzyszenia oraz fundacje za szczególne uzdolnienia i wybitne osiągnięcia w różnych dziedzinach nauki.

Były to stypendia fundowane przez jednostki samorządu terytorialnego (samorząd wojewódzki – stypendia marszałka, samorząd powiatowy – stypendia starosty, samorząd gminny), na podstawie różnych kryteriów przyjętych uchwałami ww. samorządów na warunkach określonych w ustalonych przez siebie regulaminach. Ponadto uczniowie mogli skorzystać ze stypendiów przyznawanych przez różnego typu fundacje i stowarzyszenia (np. Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci Szczególnie Uzdolnionych).

Tabela 18.

Pomoc stypendialna przyznawana w ramach Narodowego Funduszu Stypendialnego w latach 2008-2011 w województwie warmińsko-mazurskim

Lp.	Rok	Przeznaczona kwota (w mln)	Liczba uczniów objętych pomocą stypendialną (w tys.)
1.	2008	34	97
2.	2009	31	58
3.	2010	31	54
4.	2011	36	37

Źródło: Kuratorium Oświaty w Olsztynie

Tabela 19.

Pomoc stypendialna przyznawana ze środków Prezesa Rady Ministrów w latach 2008-2011 w województwie warmińsko-mazurskim

Lp.	Rok	Przeznaczona kwota (w tys.)	Liczba uczniów objętych pomocą stypendialną
1.	2008	441,2	171
2.	2009	443,8	172
3.	2010	425,7	165
4.	2011	417	325

Źródło: Kuratorium Oświaty w Olsztynie

Tabela 20.

Pomoc stypendialna przyznawana ze środków Ministra Edukacji Narodowej w latach 2008-2011 w województwie warmińsko-mazurskim

Lp.	Rok	Przeznaczona kwota (w tys.)	Liczba uczniów objętych pomocą stypendialną
1.	2008	16	5
2.	2009	25,6	8
3.	2010	32	10
4.	2011	15	5

Źródło: Kuratorium Oświaty w Olsztynie

Pomoc stypendialna była również udzielana w ramach programu stypendialnego wdrażanego przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet IX, Działanie 9.1, Poddziałanie 9.1.3. „Pomoc stypendialna dla uczniów szczególnie uzdolnionych”.

I edycja – „Program stypendialny szansa na rozwój edukacyjny uczniów Warmii i Mazur” – rok szkolny 2008/2009

W ramach Programu planowano objąć wsparciem stypendialnym 282 uczniów województwa (141 uczniów szkół gimnazjalnych i 141 uczniów szkół ponadgimnazjalnych kończących się maturą).

Na realizację całego programu stypendialnego zaplanowano 1.413.070 zł (w tym koszty samych stypendiów, koszty związane z rekrutacją, promocją i zarządzaniem projektem). 85% tej kwoty stanowiło dofinansowanie EFS, 13,5% budżet państwa, 1,5% budżet samorządu województwa.

Ostatecznie udało się zrekrutować 242 uczniów (w tym 105 uczniów szkół ponadgimnazjalnych), którzy otrzymali stypendium w wysokości 340 zł miesięcznie za okres od września 2008 roku do sierpnia 2009 roku.

Łączna kwota wydatków związanych z realizacją I edycji programu stypendialnego wyniosła 1.202.316 zł – 85% środki z EFS, 13,5% z budżetu państwa, 1,5% z budżetu samorządu województwa.

II edycja – „Program stypendialny szansa na rozwój edukacyjny uczniów Warmii i Mazur” – od lipca 2009 r.

Projekt zakładał objęcie programem stypendialnym 280 uczniów województwa (po 140 uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych) i tyleż udało się zrekrutować. Na realizację programu stypendialnego zaplanowano 1.535.876 zł (85% EFS, 13,5% BP, 1,5% JST). W grudniu 2009 roku wypłacono pierwszą transzę stypendium za okres od września do grudnia 2009 roku. Stypendium dla jednego ucznia wyniosło łącznie 1.360 zł.

III edycja – „Program stypendialny szansą na rozwój edukacyjny uczniów Warmii i Mazur” – od września 2010 r.

Na realizację programu stypendialnego zaplanowano łącznie 1,32 mln zł (85% stanowi dofinansowanie EFS, 13,5% budżet państwa, 1,5% jednostki samorządu terytorialnego). W ramach III edycji programu, w 2010 r. - 250 uczniów województwa (po 125 uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych) zostało objętych pomocą stypendialną. W grudniu 2010 roku wypłacono I transzę stypendium za okres od września do grudnia 2010 roku. Stypendium dla jednego ucznia wyniosło łącznie 1.400 zł.

IV edycja – „Program stypendialny szansą na rozwój edukacyjny uczniów Warmii i Mazur – od lipca 2011 r. do listopada 2012 r.

Na realizację programu stypendialnego zaplanowano 1,45 mln zł (85% stanowi dofinansowanie EFS, 13,5% budżet państwa, 1,5% jednostki samorządu terytorialnego). W ramach IV edycji programu 250 uczniów województwa (po 125 uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych) zostało objętych pomocą stypendialną. W grudniu 2011 r. wypłacono pierwszą transzę stypendium za okres od września 2011 do grudnia 2011 w kwocie 1.480 zł.

2. Kształcenie e-learningowe

Dane dotyczące różnych form kształcenia e-learningowego zostały uzyskane przez Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego z poniżej wymienionych wyższych uczelni publicznych i niepublicznych, funkcjonujących na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

• Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

W UWM stroną techniczną procesu zdalnej edukacji zajmuje się Regionalne Centrum Informatyczne, rozwijające infrastrukturę informatyczną służącą multimedialnej edukacji. Od 2006 r. działa cyfrowa platforma zdalnej edukacji typu LMS – system WbtServer, którego zadaniem jest dystrybucja kursów przez Internet (praca w trybie asynchronicznym). Ponadto materiały do pracy studentów zawierają serwisy www jednostek organizacyjnych Uczelni i nauczycieli akademickich.

W ramach projektu „Udoskonalenie infrastruktury i wyposażenia laboratoryjnego nauk technicznych i informatycznych” (Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej) Regionalne Centrum Informatyczne uruchomiło serwery streamingu, oparte o aplikacje Adobe Connect Pro i Adobe Flash media Server, umożliwiające prowadzenie zajęć w trybie synchronicznym.

W ramach projektu „Platforma Obsługi Nauki PLATON – Etap I: Kontener usług wspólnych”, realizowanego wspólnie przez 22 polskie wyższe uczelnie i instytuty PAN, w 2011 r. udostępniono środowisku naukowemu krajową platformę dystrybucji treści cyfrowych o wysokiej rozdzielczości.

W Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie powstało studio nagrań telewizji w wysokiej rozdzielczości, które prowadzi rejestrację wykładów i produkcję edukacyjnych materiałów video.

Korzystając z własnych zasobów oraz wykorzystując portale Facebook oraz YouTube, uniwersytecka Telewizja Kortowo prowadziła transmisje i retransmisje wykładów oraz innych zdarzeń z życia akademickiego.

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski znalazł się na 10. miejscu wśród uczelni wyższych w Polsce w rankingu Webometrics, analizującym obecność uczelni w Internecie. W rankingu ogólnosiwiatowym na ponad 5 tys. sklasyfikowanych uczelni, UWM znalazł się na 860. miejscu.

W UWM w Olsztynie realizowano cały szereg działań zmierzających do jak najszerzego upowszechniania form kształcenia na odległość oraz przygotowania pracowników Uniwersytetu do tego typu zajęć. W ramach organizowanego rokrocznie kursu dokształcającego w zakresie doskonalenia pedagogicznego nauczycieli akademickich UWM, prowadzone były zajęcia przygotowujące do realizowania zajęć w ramach e-learningu. Także w programie studiów doktoranckich na roku II i III wprowadzono przedmioty dotyczące nowoczesnych metod i technik prowadzenia zajęć dydaktycznych.

• Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Elblągu

Uczelnia posiadała platformę edukacyjną opartą na systemie Moodle. Platforma umożliwiała prowadzenie zajęć dydaktycznych metodą e-learningową. Dodatkowo zostało zainstalowane oprogramowanie Adobe Connect, umożliwiające prowadzenie zajęć w małych grupach studenckich na zasadzie wideokonferencji. Został też wprowadzony centralny system uwierzytelniania. Oznaczało to, że każda osoba, która była studentem lub pracownikiem PWSZ, mogła korzystać z platformy edukacyjnej bez konieczności dodatkowej rejestracji. Platforma edukacyjna była testowana przez kilka lat. Wersja produkcyjna działała stabilnie od czerwca 2010 r. Od tego czasu ponad 2 tys. osób (studentów i pracowników) skorzystało z jej funkcjonalności.

Platforma edukacyjna wykorzystywana była do:

- wspierania zajęć dydaktycznych/kursów przeprowadzanych metodą tradycyjną (udostępnianie materiałów studentom, zamieszczanie ogłoszeń, przyjmowanie rozwiązań zadań od studentów itp.) – razem ok. 20 kursów/przedmiotów,
- prowadzenia zajęć dydaktycznych metodą blended-elearning (część zajęć prowadzona jest metodą e-learningową, a część metodą tradycyjną, natomiast udział procentowy jest zależny od nauczanego przedmiotu) – razem ok. 13 kursów/przedmiotów,
- prowadzenia szkoleń metodą e-learningową, np. szkolenie biblioteczne,
- prowadzenia konsultacji.

• Elbląska Uczelnia Humanistyczno-Ekonomiczna

Uczelnia nauczala z wykorzystaniem kształcenia na odległość na studiach licencjackich I stopnia, jak i na studiach magisterskich II stopnia. Wydział Pedagogiki kształcił z wykorzystaniem e-learningu na 7 przedmiotach, natomiast na Wydziale Administracji i ekonomii z wykorzystaniem e-learningu kształci się studentów 20 przedmiotów.

Ponadto należy podkreślić, iż w ramach e-learningu przekazywanych było 20% treści kształcenia, co oznacza, że praktycznie każdy student studiów licencjackich i magisterskich korzystał z takiej formy nauczania na odległość.

• Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku, filia w Iławie

Zgodnie z §5 rozporządzenia MSiSW z dnia 2 listopada 2011 r., zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków, jakie musiały być spełnione, aby zajęcia dydaktyczne na studiach mogły być prowadzone z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość (Dz. U. Nr 246, poz. 1470), liczba godzin zajęć dydaktycznych na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych, prowadzonych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, nie mogła być większa niż 60% ogólnej liczby godzin zajęć dydaktycznych określonych w programach kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów oraz poziomów kształcenia.

Ponadto kształcenie w zakresie zdobywania umiejętności praktycznych, w tym zajęcia laboratoryjne, terenowe i warsztatowe, powinny odbywać się w warunkach rzeczywistych, na zajęciach dydaktycznych wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów. Metody i techniki kształcenia na odległość, w tym wirtualne laboratoria, mogły mieć w tym zakresie jedynie charakter wspomagający.

Ww. zapisy w poważnym stopniu ograniczały możliwość korzystania z kształcenia na poziomie wyższym osobom, które miały ograniczoną możliwość poruszania się i spędzania wielu godzin w Uczelni, np. osobom niepełnosprawnym, obciążonym obowiązkami rodzinnymi czy zawodowymi.

Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica funkcjonując zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi wprowadziła nowoczesne kształcenie na odległość w formie blended-learningu, czyli kształcenia łączącego tradycyjne zajęcia w murach uczelni z kształceniem za pośrednictwem Internetu.

Studenci Filii w Iławie Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica mogli korzystać z kursów e-learningowych, umieszczanych na internetowej platformie WLODEK.

• Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku, filia w Ełku

W filii w Ełku WSFiZ, za pośrednictwem platformy LMS Modle, prowadzone były m.in.: Technologia informacyjna, Informatyka w zarządzaniu, Aplikacje biznesowe MS Office.

• Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP, Wydział Nauk Humanistyczno-Społecznych w Olsztynie

Na kierunkach realizowanych przez WSP TWP uruchomiona była ścieżka edukacyjna kształcenia na odległość na studiach niestacjonarnych.

Uczelnia posiadała stosowną infrastrukturę telewizyjną oraz informatyczną, niezbędną do prowadzenia kształcenia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. W październiku każdego roku przeprowadzane było szkolenie dla studentów (przed pierwszym zjazdem) w zakresie korzystania z technik kształcenia na odległość.

Za pośrednictwem telewizji EDUSAT prowadzone były zajęcia dydaktyczne, których przekaz telewizyjny mógł być również udostępniany studentom w Zamiejscowych Salach Wykładowych. Zajęcia te były prowadzone dla wyodrębnionej grupy studentów.

Uczelnia posiadała kadre nauczycieli akademickich przygotowanych do prowadzenia zajęć dydaktycznych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. Udostępniała także na internetowej stronie głównej Uczelni program telewizyjny, zawierający godziny i terminy transmisji zajęć dydaktycznych, prowadzonych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość.

Materiały dydaktyczne przekazywane były studentom elektronicznie za pośrednictwem Wirtualnego Dziekanatu. Student miał dostęp do nagrań zajęć dydaktycznych w Bibliotece multimedialnej Uczelni (bibliotekach multimedialnych Wydziału).

• Olsztyńska Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania im. Prof. Tadeusza Kotarbińskiego

W Uczelni od 2011 r. realizowane było przedsięwzięcie, którego celem było wykorzystywanie metod i technik kształcenia na odległość na wszystkich kierunkach studiów. Przedsięwzięciem objęte było również prowadzone przez Uczelnię kształcenie ustawiczne, realizowane w formie studiów podyplomowych oraz szkoleń.

Efektom tych prac była uruchomiona platforma e-learningowa Moodle. Od roku akademickiego 2011/2012 następowało sukcesywne umieszczanie na niej materiałów szkoleniowych z kolejnych przedmiotów. Do końca roku akademickiego 2011/2012 będzie trwało pilotażowe wykorzystywanie platformy, w którym uczestniczy 450 studentów. Trwają też

prace nad przygotowaniem e-learningowej wersji kolejnych przedmiotów. W okresie trzech lat uczelnia zamierza przygotować oraz udostępnić na platformie e-learningowej kompletne materiały szkoleniowe, obejmujące wszystkie prowadzone przez Uczelnię kierunki studiów.

Zgodnie z założeniami, już od roku akademickiego 2012/2013 wszyscy studenci OWSiZ będą zarejestrowanymi użytkownikami platformy e-learningowej i tym samym część przedmiotów będzie realizowana z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. Równoległe rozpoczęto prace nad przygotowaniem oferty kursów realizowanych w formie nauczania na odległość. Pierwsze z nich trafią „na rynek” na początku 2013 r.

Część uczelni wyższych z terenu województwa (np. Wszechnica Mazurska w Olecku, Wydział Zamiejscowy w Elblągu Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego w Warszawie) nie prowadziła kształcenia na odległość.

3. Kształcenie ustawiczne

Według danych uzyskanych z Kuratorium Oświaty w Olsztynie, na dzień 31 grudnia 2011 r. kształcenie ustawiczne na terenie województwa realizowane było głównie w szkołach dla dorosłych, w tym: 102 szkołach policealnych, 57 liceach ogólnokształcących, 23 technikumach uzupełniających, 60 uzupełniających liceach ogólnokształcących, 4 liceach profilowanych, 1 technikum, 5 zasadniczych szkołach zawodowych, 15 gimnazjach, 7 centrach kształcenia ustawicznego i 6 centrach kształcenia praktycznego. Kształcenie ustawiczne realizowane było zarówno w placówkach niepublicznych, jak również w placówkach publicznych.

Działanie I.3.4 – Inicjowanie kształtowania prawa oraz jego wprowadzania na szczeblu lokalnym i krajowym, w zakresie wzmocnienia i rozwoju rodziny.

1. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2011 r. przygotował projekt stanowiska Konwentu Marszałków RP w sprawie rozwiązań organizacyjno-prawnych dotyczących tworzenia i prowadzenia ośrodków adopcyjnych, przewidzianych w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2011 Nr 149, poz. 887).

W stanowisku tym Konwent Marszałków RP wyrażał swój zdecydowany sprzeciw wobec sposobu wprowadzania w życie ww. ustawy w sytuacji, gdy poszczególne samorzady wojewódzkie nie otrzymały wystarczających środków finansowych na realizację zapisów ustawy.

Ponadto Konwent RP w swoim stanowisku zwracał uwagę na niespójność zapisów ww. ustawy z rozwiązaniami w zakresie podziału kompetencji między organami samorządu terytorialnego, przyjętymi w innych aktach rangi ustawowej, takich jak np. ustawa o samorządzie województwa oraz ustawa o finansach publicznych.

Konwent Marszałków RP zwrócił się również do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o pilne zainicjowanie procesu legislacyjnego, w celu zmiany poszczególnych zapisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz zaproponował przeredagowanie określonych artykułów.

2. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, podczas spotkań z przedstawicielami samorządów lokalnych, zachęcał do podejmowania inicjatyw w zakresie stanowienia prawa lokalnego, które zawierałoby preferencje dla rodzin w opłatach lokalnych należności podatkowych, w korzystaniu przez członków rodzin z placówek kulturalnych, sportowych, umożliwienie przejazdów dzieci do szkół również na korzystanie z zajęć pozalekcyjnych.

Na podstawie informacji uzyskanych z powiatów i gmin można stwierdzić, że w latach 2008-2011 ten rodzaj wspierania rodzin nie znalazł zbyt dużego zrozumienia wśród lokalnych samorządów, poza realizowanymi obowiązkowymi zadaniami, jakimi było m.in.: dożywianie oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży dowozu do szkół na zajęcia szkolne.

Ponadto jedynie nieliczne, poniżej wymienione gminy, zdecydowały się na wypłacanie dodatkowych jednorazowych świadczeń z tytułu urodzenia dziecka, poza świadczeniem obligatoryjnie przysługującym osobom do tego uprawnionym.

Rok 2008

W 2008 r. jednorazowe świadczenia z tytułu urodzenia dziecka wypłaciło 10 miast: Górowo Ił. (2.000 zł), Braniewo (1.000 zł), Działdowo (1.000 zł), Elk (1.000 zł), Giżycko (1.000 zł), Iława (1.000 zł), Olsztynek (2.000 zł), Węgorzewo (1.000 zł) oraz: Elbląg (1.000 zł) i Olsztyn (200 zł).

Rok 2009

Podobnie jak w roku poprzednim działania samorządów gminnych sprowadziły się głównie do wypłacenia jednorazowego świadczenia z tytułu urodzenia dziecka. Świadczenie to wypłaciło 5 gmin miejskich: Bartoszyce (120 zł), Elbląg (500 zł), Elk (1.000 zł), Iława (1.000 zł), Olsztyn (200 zł) oraz 2 gminy wiejskie: Działdowo (1.000 zł) i Rozogi (1.000 zł).

Rok 2010

W 2010 r. jedynie nieliczne gminy, w drodze podjętej uchwały, udzielały dodatkowego wsparcia finansowego z tytułu urodzenia dziecka. Były to 2 gminy miejskie: Elbląg (500 zł) i Olsztyn (200 zł)

Natomiast żadna z gmin wiejskich nie wypłaciła w 2010 r. omawianego świadczenia.

Rok 2011

Podobnie jak w roku 2010 jedynie 2 gminy miejskie: Elbląg (500 zł) i Olsztyn (200 zł) w drodze podjętej uchwały, udzielały dodatkowego wsparcia finansowego z tytułu urodzenia dziecka.

Natomiast żadna z gmin wiejskich nie wypłaciła w 2011 r. omawianego świadczenia.

3. Monitorowaniem zmian w prawie polskim w obszarze dotyczącym szeroko rozumianej problematyki rodzinnej zajmowała się Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Rada przesłała poniższe informacje **dotyczące** działań podejmowanych w latach 2008-2011.

Rok 2009

Rada przygotowała swoje stanowisko odnośnie już obowiązujących aktów prawnych oraz tych, które były dopiero w fazie projektów. Stwierdziła, że szereg z nich zawiera pozytywne sformułowania, natomiast część z nich budzi poważne zastrzeżenia i wątpliwości (pełna ocena wybranych aktów prawnych znajduje się w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.).

Rada w swoim opracowaniu podkreśliła, że dokumenty unijne wyraźnie stanowią, że jako rozstrzygające w kwestiach ochrony rodziny w danym państwie obowiązują przepisy określające model rodziny i prawa przyjęte w danym państwie.

Rok 2010

Rada zajmowała stanowiska wobec istotnych problemów dotyczących rodzin, a występujących zarówno w kraju, jak i w świecie. Miedzy innymi występowała z:

- Deklaracją poparcia dla stanowiska młodzieży zawartego w oświadczeniu skierowanym do Organizacji Narodów Zjednoczonych i Świata wydanego przez Międzynarodową Koalicję Młodzieży na Światowej Konferencji Młodzieży w Leon w Meksyku 26 sierpnia, 2010 r., w którym młodzież wyraziła dbałość o normalny, poprawny wizerunek rodziny, jej roli społecznej i o pozycję ludzi młodych.

- Uznając, że w Polsce niezbędna jest dalekowzroczna strategia polityki prorodzinnej, zmierzająca do zabezpieczenia biologicznego bytu narodu i zastępstwa pokoleniowego, do poprawy jakości życia rodzin, a także kształtowania pozytywnego obrazu rodziny, w ramach programów politycznych partii, w środkach społecznego przekazu (prasie, radiu i telewizji), Rada przesłała do Kancelarii Senatu RP (na ręce Pana Marszałka Senatu RP VI Kadencji – Bogdana Borusewicza), do Rady ds. Rodziny Konferencji Episkopatu Polski (na ręce bp Kazimierza Górniego, Przewodniczącego Rady), Stanowisko Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego w sprawie przyjętej przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Ponadto Rada w wymienionym okresie występowała w ważnych sprawach społecznych, głównie związanych z poprawnym wychowaniem patriotycznym młodego pokolenia (sprawa likwidacji audycji „Trójka na Kresach”, emitowanej w Programie 3 Polskiego Radia oraz zakłamań historii związanych z używaniem przez zachodnie środowiska medialne (prasa, telewizja) błędnego terminu „polski obóz koncentracyjny” i „polski obóz śmierci” w odniesieniu do obozu zagłady w Auschwitz oraz do innych nazistowskich obozów koncentracyjnych, zbudowanych przez Niemców podczas II wojny światowej na terenie Polski.

Działanie I.3.5 – Podejmowanie inicjatyw na rzecz aktywizacji zawodowej osób i rodzin znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji socjalno-bytowej oraz wspieranie otoczenia społecznego osób bezrobotnych (członków rodzin i in. osób zależnych).

1. Poakcesyjny Program Wsparcia Obszarów Wiejskich w komponencie Program Integracji Społecznej

Ważnym narzędziem do podniesienia jakości życia mieszkańców najuboższych gmin wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego był Poakcesyjny Program Wsparcia Obszarów Wiejskich w komponencie Program Integracji Społecznej. W województwie warmińsko-mazurskim program realizowany był w 39 gminach wiejskich (w kraju uczestniczyło łącznie 500 gmin).

Celem Programu Integracji Społecznej (PIS) było wsparcie najsłabszych i najbiedniejszych polskich gmin w działaniach zmierzających do podniesienia poziomu integracji społecznej mieszkańców gminy na obszarach wiejskich.

Realizatorem Programu na poziomie centralnym było Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Realizatorami Programu na poziomie regionalnym były Urzędy Marszałkowskie – Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej i Urzędy Wojewódzkie, działające we współpracy z Konsultantami Regionalnymi PPWOW. Realizatorami programu na poziomie lokalnym były gminy.

Program Integracji Społecznej wspierał gminy we wdrażaniu lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych poprzez finansowanie projektów z nich wynikających.

W ramach Programu świadczone były usługi dla osób starszych (m.in. kluby seniora, zajęcia kulinarne, wyjazdy do kina i teatru), dzieci i młodzieży (np. organizacja wycieczki letniego, pomoc pedagoga, zajęcia pozalekcyjne, świetlice środowiskowe, warsztaty artystyczne, olimpiady wiedzy, kawiarenki internetowe, nauka języków obcych) oraz dla rodzin (m.in. festyny rekreacyjno-integracyjne, doradztwo prawne i psychologiczne, wsparcie edukacyjne i terapeutyczne dla rodzin wychowujących dzieci niepełnosprawne, wycieczki integracyjne do kina i teatru).

Konferencja regionalna podsumowująca wdrażanie PPWOW w komponencie Program Integracji Społecznej w Województwie Warmińsko-Mazurskim pt. „Wieś nowoczesna a wieś tradycyjna” miała miejsce w dniu 23 czerwca 2010 r. w Olsztynie.

W celu usprawnienia procesu realizacji Programu, na terenie województwa odbyły się spotkania informacyjno-szkoleniowe dla koordynatorów gminnych PPWOW, dla przedstawicieli

gmin i usługodawców realizujących PIS, m.in. w 2008 r. – 7 spotkań; w 2009 r. – 4 spotkania; w 2010 r. – 4 spotkania.

Szkolenia dotyczyły m.in.: „Organizacji i zasad rozliczania konkursów ogłaszanych w ramach Programu Integracji Społecznej”; „Sporządzania wniosków o zaliczkę oraz sprawozdań merytorycznych i finansowych zakończonych usług społecznych”; „Warsztatów utrwalania rezultatów PPWOW i aplikowania o dodatkowe środki finansowe”.

• **W ramach PPWOW zrealizowano następujące usługi dla rodzin:**

- Utworzono 3 Punkty Konsultacyjne, w których odbywały się dyżury specjalistów (prawnik, pedagog, psycholog, doradca zawodowy).
 - W 4 gminach prowadzono poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne i prawne, w gminie Kowale Oleckie funkcjonowali asystenci rodziny – trzej asystenci objęli usługami jedenaście rodzin marginalizowanych poprzez trening budżetowy, trening prowadzenia gospodarstwa domowego oraz żywnościowy i kompetencji wychowawczych.
 - W 3 gminach przeprowadzono warsztaty terapeutyczno-edukacyjne dla rodzin sprawujących opiekę nad dzieckiem niepełnosprawnym. Warsztaty miały na celu nabycie umiejętności prawidłowego prowadzenia procesu opieki nad osobą niepełnosprawną.
 - W 18 gminach odbyły się imprezy, spotkania integracyjne dla rodzin np. święto rodziny, dni rodziny, dzień taty, dzień mamy, turniej sportowe dla rodzin, itp.
 - W 6 gminach zorganizowano różnego rodzaju warsztaty dla rodzin (kulinarne, taneczne, wokalne, rękodzielnicze).
- Łącznie usługami dla rodzin objęto 34.147 osób.

• **W ramach PPWOW zrealizowano następujące usługi dla dzieci i młodzieży:**

- Łącznie w województwie usługami Programu objęto ponad 167 tys. osób. Utworzono bądź reaktywowano działalność 35 świetlic, w których odbywały się zajęcia integracyjne i edukacyjne dla dzieci. W 34 gminach zorganizowano zajęcia pozalekcyjne, warsztaty i kółka zainteresowań: warsztaty plastyczne, muzyczne, teatralne, wokalne, rękodzielnicze, dziennikarskie, kursy komputerowe, językowe, zajęcia kompensacyjne itp.
- Powstało 20 oddziałów ośrodków zabaw przedszkolnych dla najmłodszych dzieci. W mini-przedszkolach odbywały się zajęcia edukacyjno-wychowawcze, zarówno dla dzieci jak i rodziców. Istniała możliwość skorzystania z usług logopedy i psychologa. Zajęcia odbywały się średnio po 4 godziny, 4-5 razy w tygodniu.
- W 29 gminach zorganizowano czas wolny w okresie wakacji oraz ferii w formie kolonii, półkolonii, obozów wędrownych, zielonych szkół.
- W 5 gminach utworzono młodzieżowe drużyny pożarnicze, gdzie odbywały się zajęcia teoretyczne, praktyczne i sprawnościowe z zakresu wiedzy pożarniczej.
- W gminie Janowiec Kościelny powstał Młodzieżowy Klub Integracji Społecznej, a w gminie Kowale Oleckie powstał Weekendowy Klub Młodzieżowy oraz Wakacyjny Klub Młodzieżowy.

Łącznie usługami dla dzieci i młodzieży objęto 41.050 osób.

• **W ramach PPWOW zrealizowano poniższe usługi dla osób starszych:**

- Utworzono bądź reaktywowano działalność 16 Klubów Seniora. W ramach Klubów odbywały się m.in.: warsztaty taneczne, wokalne, komputerowe, rękodzielnicze, spotkania z kosmetyczką, fryzjerem i lekarzem.
- W 12 gminach objęto dzienną opieką i rehabilitacją 171 osób starszych i niepełnosprawnych. Wprowadzono również instytucję asystenta osoby starszej, której zadaniem było zapewnienie właściwej opieki lekarskiej, pomoc w realizowaniu recept, zapewnienie bezpieczeństwa w mieszkaniu, przygotowywanie posiłków i organizacja czasu wolnego.

- W 19 gminach zorganizowano wycieczki i spotkania integracyjne dla osób starszych.
 - W wielu gminach reaktywowano działalność kół gospodyń wiejskich.
 - W gminie Prostki powstał Klub „Femina +45”. W spotkaniach Klubu uczestniczyły osoby bezrobotne samotnie wychowujące dzieci. Nabyły one wiedzę z zakresu komunikacji interpersonalnej, profilaktyki zagrożeń, a także otrzymały porady kosmetyczne.
 - W gminie Płońnica utworzono Uniwersytet III Wieku. W zajęciach i wyjazdach organizowanych w ramach Uniwersytetu uczestniczyło 37 osób.
- Łącznie usługami dla osób starszych objęto ponad 4.900 osób.

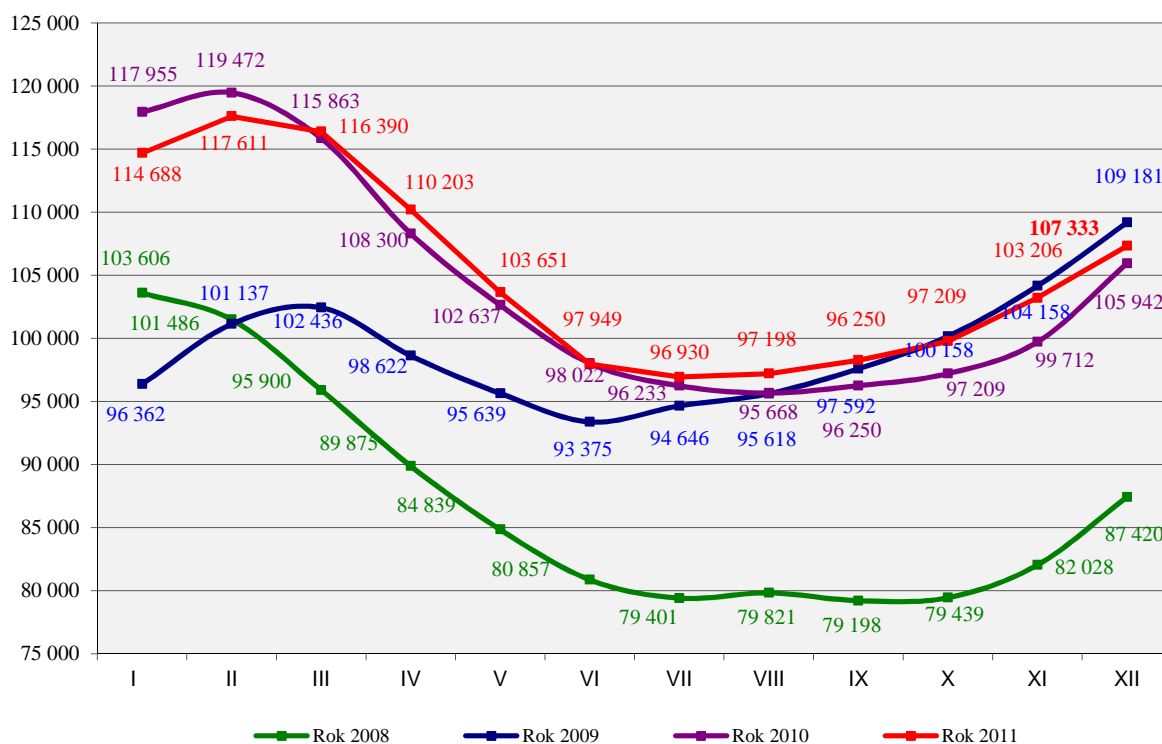
2. Sytuacja na rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim

Działania związane z ograniczaniem bezrobocia stanowiły bardzo istotny element realizacji jednego z najważniejszych celów polityki wobec rodziny. Niestety w latach 2008-2011 poziom bezrobocia w województwie był najwyższy w stosunku do innych regionów kraju, pomimo podejmowania wielu działań kierowanych do osób bezrobotnych, przedstawionych w dalszej części opracowania. Według danych uzyskanych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie w roku 2011 wynosił on 20,1% (107.333 osób), co stanowiło wzrost o 3,3% w stosunku 2008, gdy stopa bezrobocia znajdowała się na poziomie 16,8% (87.420 osób).

Liczbę osób bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim obrazuje poniższy wykres.

Wykres 1

Bezrobocie rejestrowane w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2008–2011

Źródło: Opracowanie własne WUP na podstawie sprawozdania MPiPS 01

Wysokość stopy bezrobocia w latach 2008-2011 przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 21.

Stopa bezrobocia w latach 2008-2011

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	Wzrost/spadek w pkt. %			
					3-2	4-3	5-4	5-2
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kraj	9,5	12,1	12,4	12,5	+2,6	0,3	0,1	3,0
Województwo	16,8	20,7	20,0	20,1	+3,9	-0,7	0,1	3,3

Źródło: Opracowanie własne ROPS, na podstawie danych GUS oraz sprawozdania MPiPS 01

Bezrobocie stanowiąc barierę rozwoju społeczno-gospodarczego województwa, w sposób decydujący oddziaływało na jego mieszkańców i powodowało m.in.:

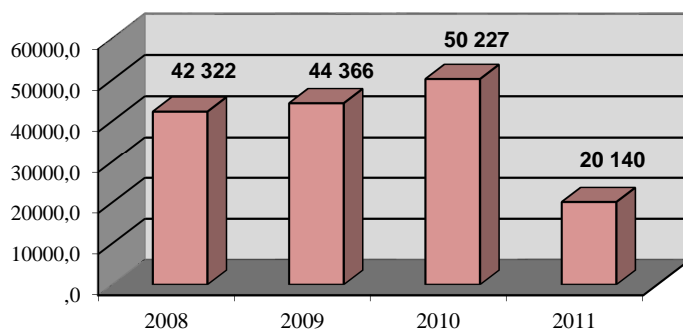
- zubożenie jednostek, rodzin i społeczności lokalnych,
- ograniczenie popytu na dobra konsumpcyjne,
- brak środków na kształcenie dzieci i młodzieży oraz doskonalenie zawodowe dorosłych,
- brak środków na podejmowanie indywidualnych inwestycji,
- ograniczenie popytu na dobra wyższego rzędu,
- presję na duże transfery socjalne: zasiłki, zapomogi, dodatki, świadczenia przedemerytalne,
- ograniczenie mobilności bezrobotnych i członków ich rodzin,
- powstawanie skłonności do działań w szarej strefie,
- utrwalanie biernych i roszczeniowych postaw społecznych,
- degradację społeczną, szczególnie tam, gdzie w warunkach dziedzicznego bezrobocia i biedy wychowywało się już trzecie pokolenie.

W latach 2008-2011 Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie podejmował szereg działań w celu łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji osób bezrobotnych. Działania te były podejmowane w oparciu o zapisy ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, która gwarantowała pewne podstawowe formy zabezpieczenia dla osób bezrobotnych w postaci zasiłków osłonowych, a także aktywizację zawodową i społeczną poprzez subsydiowane zatrudnienie, szkolenia, czynne pośrednictwo pracy, poradnictwo i informację zawodową.

Pomimo że w województwie warmińsko-mazurskim w 2011 r. z podstawowych form aktywizacji bezrobotnych (subsidiowane zatrudnienie, szkolenia, staże, prace społecznie użyteczne, przygotowanie zawodowe w miejscu pracy) skorzystało ogółem ponad 20 tys. osób, to niestety było to o ponad 30 tys. osób mniej, niż w roku 2010.

Wykres 2

Uczestnicy aktywnych form promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia aktywizacji bezrobotnych w latach 2008-2011 w województwie warmińsko-mazurskim

Źródło: Sprawozdawczość MPiPS-01 o rynku pracy

Powyższa sytuacja była spowodowana wysokością środków finansowych przekazanych z Funduszu Pracy. Ogółem w 2011 r. Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie wydatkował jedynie kwotę ok. 120 tys. zł, podczas gdy w latach 2008-2010 były to kwoty odpowiednio ok. 330 tys. zł, 245 tys. zł oraz 196 tys. zł. Z powyższego widać wyraźnie, że środki przeznaczone w 2011 r. na programy na rzecz łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizację osób bezrobotnych w stosunku do roku 2008 były mniejsze o 76 tys. zł.

Ograniczenia w pracach subsydiowanych i aktywnych formach przeciwdziałania bezrobociu przedstawia poniższa tabela.

Tabela 22.

Liczba uczestników prac subsydiowanych i aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2008 – 2011

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011
Prace interwencyjne	4 415	3 980	4 641	3 652
Roboty publiczne	3 234	4 220	6 123	1 020
Dotacje na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej	2 673	2 988	3 385	955
Liczba osób zatrudnionych na doposażonych lub wyposażonych stanowiskach pracy (dotacje dla pracodawców)	2 937	2 798	3 999	2 084
Szkolenia	9 231	8 875	8 573	2 152
Prace społecznie użyteczne	5 733	5 814	6 766	5 353
Staże	9 282	14 989	16 349	4 530
Przygotowanie zawodowe dorosłych	4 447	446	190	58

Zródło: Sprawozdawczość MPiPS-01 o rynku pracy, obliczenia własne WUP

Ponadto w szczególnie istotny sposób spadła liczba staży: z ok. 16,5 tys. w roku 2011 do 4,5 tys. w roku 2010 oraz analogicznie o ok. 2 tys. spadła liczba osób zatrudnionych na stanowiskach pracy, do których pracodawcy otrzymali dotacje. Również z ok. 3,4 tys. w roku 2010 do ok. 1 tys. w roku 2011 zmniejszyła się liczba dotacji udzielanych na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej. Sześciokrotnemu zmniejszeniu uległa także liczba robót publicznych: z 6 tys. w roku 2010 do 1 tys. w 2011 r.

Powyższe wskazuje na bardzo niepokojące zjawisko na rynku pracy, uniemożliwiające pomoc osobom i rodzinom znajdującym się w szczególnie trudnej sytuacji socjalno-bytowej.

Należy dodać, że w latach 2008-2011 z Funduszu Pracy miały również zastosowanie inne programy aktywizacji, takie jak: finansowanie kosztów przejazdu do pracodawcy, zakwaterowania w przypadku podjęcia zatrudnienia poza miejscem zamieszkania, wyżywienia oraz dodatki aktywizacyjne dla najbardziej mobilnych bezrobotnych, a także formy beznakładowe: poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa, pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, pośrednictwo pracy w ramach sieci EURES.

Zasilek z Funduszu Pracy z tytułu bezrobocia był często podstawowym źródłem utrzymania rodziny. W regionie warmińsko-mazurskim uprawnienia takie na koniec 2011 r. miało zaledwie 19,7% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, tj. ok. 21 tys. osób.

Programy zatrudnieniowe dla bezrobotnych finansowane były również z Europejskiego Funduszu Społecznego – Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL).

W okresie programowania, obejmującym lata 2007-2013, Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie (WUP) pełni rolę Instytucji Wdrażającej dla całego Priorytetu VI oraz Działania 8.1 w ramach Priorytetu VIII.

Od początku realizacji PO KL w ramach dotychczas zakontraktowanych projektów wsparcie uzyskało ok. 64,8 tys. osób – mieszkańców naszego regionu w tym ok. 44 tys. osób

bezrobotnych. Dzięki dotacjom udzielanym w ramach projektów współfinansowanych ze środków EFS powstało lub w najbliższym czasie powstanie ok. 6,6 tys. nowych firm.

Dzięki najszybszemu i najefektywniejszemu wdrażaniu PO KL, województwo zajęło pierwsze miejsce w krajowym rankingu. Przyczyniło się to do pozyskania dodatkowych środków z Krajowej Rezerwy Wykonania w kwocie ponad 270 mln zł (z wkładem publicznym), z czego 60% zostanie przeznaczony na wdrażanie Priorytetu VI *Rynek pracy otwarty dla wszystkich* i Działania 8.1 PO KL *Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie*. Środki te będą do wykorzystania od 2012 roku.

3. Współpraca Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z Bankiem Żywności w Olsztynie

W ramach projektu „Pomoc żywnościowa dla najuboższych mieszkańców regionu Warmii i Mazur” istotnym czynnikiem wpływającym na poprawę warunków życia rodzin najuboższych, a jednocześnie przyczyniającym się do zwiększenia aktywności środowisk lokalnych, było porozumienie Samorządu Województwa z Bankiem Żywności w Olsztynie.

Współpraca obejmowała: podejmowanie działań umożliwiających pozyskiwanie żywności dla rodzin najuboższych województwa warmińsko-mazurskiego, upowszechnianie idei przeciwdziałania marnotrawstwu żywności i wykorzystywania jej na potrzeby środowisk wymagających systematycznego wsparcia, rozwój wolontariatu, oraz pomoc w zatrudnieniu.

Pomoc żywnościową, z której korzystali mieszkańcy województwa w latach 2008-2011, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 23.

Pomoc żywnościowa udzielona mieszkańcom województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2008-2011

Lp.	Działanie	Rok			
		2008	2009	2010	2011
1.	Liczba osób objętych pomocą /w tys./	120	128	96	1,4
2.	Ilość wydanych artykułów spożywczych /w tonach/	3.000	5.536	5.302	0,153

Źródło: Bank Żywności w Olsztynie

Działanie I.3.6 – Promowanie działań na rzecz poprawy warunków mieszkaniowych rodzin oraz zapobiegania eksmisjom.

Sytuacja mieszkaniowa osób i rodzin na terenie województwa w latach 2008-2011 była bardzo trudna ze względu na ogólnie niski poziom życia, najwyższe w kraju bezrobocie oraz brak wieloletniego programu rządowego dotyczącego polityki mieszkaniowej. Z tego względu wiele rodzin znalazło się w sytuacji zagrożenia eksmisją lub już posiadało sądowy nakaz eksmisji.

W celu poprawy sytuacji Samorząd Województwa w ramach współpracy z lokalnymi samorządami zachęcał, aby korzystać z prawnych możliwości, które dawała ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych, w obszarze poprawy warunków mieszkaniowych w danej gminie oraz zapobiegania groźbie eksmisji rodzin.

Niestety z roku na rok środki z budżetu państwa na realizację zapisów ustawy ulegały systematycznemu zmniejszaniu i wykorzystanie tego instrumentu stawało się marginalne.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego systematycznie badał zagrożenie eksmisjami w województwie. Poniżej zostały przedstawione wyniki badań, pracowane na podstawie informacji uzyskanych z lokalnych samorządów.

- **Samorządy miejskie**

Według stanu na dzień 31 grudnia 2011 r. jedynie 7 gmin miejskich (na 49) miało opracowane wieloletnie (4-7 lat) programy gospodarowania zasobami mieszkaniowymi. Ponadto Miasto Elbląg, obok programu gospodarowania zasobami mieszkaniowymi, realizowało również Program Budownictwa Mieszkaniowego na lata 2007-2010.

- **Samorządy gminne**

Według stanu na dzień 31 grudnia 2011 r. jedynie 4 gminy (na 67) miało opracowane czteroletnie programy gospodarowania zasobami mieszkaniowymi.

Tabela 24.

Liczba rodzin i osób zagrożonych eksmisją z tytułu zalegania z opłatami za czynsz w mieszkaniach komunalnych w latach 2008-2011

Rok	2008	2009	2010	2011
Liczba rodzin zagrożonych eksmisją z tytułu zalegania z opłatami	2.640	2.940	3.005	3.260
Liczba osób samotnych zagrożonych eksmisją z tytułu zalegania z opłatami	760	542	848	783

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badań ankietowych z lat 2008-2011

Tabela 25.

Liczba rodzin i osób posiadających sądowy nakaz eksmisji w latach 2008-2011

Rok	2008	2009	2010	2011
Liczba rodzin posiadających sądowy nakaz eksmisji	1.615	1.096	1.735	1.760
Liczba osób samotnych posiadających sądowy nakaz eksmisji	530	231	560	440

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badań ankietowych z lat 2008-2011

Dane dotyczące poszczególnych lat są w dużej mierze szacunkowe, gdyż w wielu przypadkach nie zawierają informacji dotyczących mieszkań spółdzielczych i innych niż komunalne.

W tej sytuacji o wiele więcej osób i rodzin niż podano, zagrożonych było eksmisją z tytułu zalegania z opłatami.

Działanie I.3.7 – Promowanie różnych form zatrudnienia kobiet (przyjaznych rodzinie).

Kodeks Pracy przewiduje kilka rozwiązań dotyczących elastycznych form zatrudnienia, jak: telepraca, praca tymczasowa, tzw. leasing pracowników, praca na zastępstwo (na czas określony), praca w domu, a także w niepełnym wymiarze w różnych formach: 1/2 lub 3/4 etatu. Taka forma zatrudnienia ułatwia kobietom powrót do pracy po urodzeniu dziecka.

Było to preferowane w działaniach realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w województwie warmińsko-mazurskim.

Wskaźniki osiągnięcia celu I. 3.

Tabela 26.

Wskaźniki osiągnięcia celu I. 3.

Lp.	Wyszczególnienie	Rok			
		2008	2009	2010	2011
1.	Liczba podmiotów realizujących działania edukacyjne i wychowawcze mające na celu przygotowanie do życia w rodzinie	większość z 1.583 szkół funkcjonujących w województwie	większość z 1.486 szkół funkcjonujących w województwie	większość z 1.472 szkół funkcjonujących w województwie	w roku 2011 zmniejszeniu uległa liczba szkół, z łącznej liczby 1.172 realizujących program „Przygotowanie do życia w rodzinie”
2.	Liczba grup warsztatowych "Szkół dla Rodziców i Wychowawców"	78	113	26	64
3.	Liczba lokalnych programów mieszkaniowych	15	13	13	11

Źródło: Badania ankietowe ROPS oraz informacje z Kuratorium Oświaty w Olsztynie

Priorytet II

Wspieranie podmiotów pomagających rodzinom w sytuacjach problemowych, kryzysowych

Cel ogólny: Stworzenie w województwie systemu wspierania rodzin w sytuacjach problemowych, kryzysowych.

Cel szczegółowy II.1. Rozwój infrastruktury i usług w zakresie opieki oraz poradnictwa specjalistycznego, w tym rodzinnego.

Rokrocznie duża liczba rodzin przeżywała kryzysy oraz spotykała się z problemami często trudnymi do samodzielnego rozwiązania. Ta sytuacja wymagała profesjonalnego, sprawnie funkcjonującego systemu poradnictwa specjalistycznego, wsparcia rodzin oraz terapii rodzinnej, z którego zainteresowani mogliby skorzystać.

Stan infrastruktury w omawianym obszarze został przedstawiony w dalszej części opracowania.

Z różnych przyczyn część małżeństw decydowała się na rozwiązanie swoich problemów składając pozew o rozwód.

Według danych uzyskanych z Sądów Okręgowych w Olsztynie i w Elblągu liczba orzekanych rozwodów w latach 2008-2011 utrzymywała się na poziomie blisko 3 tys. rocznie. Natomiast orzekanie przez sądy separacji było sporadyczne, jak wskazują poniżej zamieszczone dane.

Tabela 27.

Dane dotyczące rozwodów i separacji

Lp.	Zagadnienie	2008	2009	2010	2011
1.	Liczba orzeczonych rozwodów	2.785	2.957	2.948	2.786
2.	- w tym w Elblągu	1.032	1.068	1.037	1.108
3.	- w tym w Olsztynie	1.753	1.889	1.911	1.678
4.	Liczba orzeczonych separacji (ogółem)	149	136	117	126
5.	- w tym w Elblągu	82	69	55	76
6.	- w tym w Olsztynie	67	67	62	50

Źródło: Badania ankietowe ROPS

Powyższe dane wskazują, że utrzymanie małżeństwa nie było rzeczą prostą, a liczba orzekanych rozwodów każdego roku była wysoka.

Także tylko nieliczne małżeństwa decydowały się na separację aby np. próbować szukać rozwiązania swoich problemów na innej drodze niż rozwód.

Działanie II.1.1 – Wspieranie tworzenia infrastruktury socjalnej na rzecz systemu specjalistycznej pomocy rodzinom (Dzienne Domy Pomocy Społecznej, Środowiskowe Domy Samopomocy, centra i kluby integracji społ., poradnie specjalistyczne, punkty poradnictwa, ośrodki interwencji kryzysowej, hostele, specjalistyczna kadra, opieka domowa nad ludźmi w podeszłym wieku, grupy wsparcia i in).

Na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w latach 2008-2011 w powiatowych centrach pomocy rodzinie uzyskano poniższe dane dotyczące infrastruktury oraz poradnictwa specjalistycznego, w tym rodzinnego, świadczonego na terenie województwa.

1. Poradnie Rodzinne

Liczbę poradni rodzinnych funkcjonujących na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2008-2011 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 28.

Liczba poradni rodzinnych funkcjonujących na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2008-2011

Wyszczególnienie	Rok			
	2008	2009	2010	2011
Liczba poradni rodzinnych	37	25	23	17

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badań ankietowych

Ponadto poradnictwo rodzinne na terenie województwa realizowane było w różnych formach i miejscach, np. przez: katolickie poradnie rodzinne przy parafiach, powiatowe punkty konsultacyjno-informacyjne, ośrodki interwencji kryzysowej, ośrodki adopcyjno-opiekuńcze oraz w strukturze PCPR. W innych rejonach poradnictwo świadczone było w miarę posiadanych możliwości przez ośrodki pomocy społecznej.

Z przedstawionych danych wynika, że z roku na rok liczba poradni ulegała systematycznemu zmniejszeniu. Nie była to sytuacja korzystna, gdyż wiele rodzin pozbawionych było możliwości skorzystania z terapii, systematycznego wsparcia psychologicznego w trudnych sytuacjach życiowych.

Przeciwdziałanie pogłębianiu się kryzysów i narastaniu problemów w rodzinach wymaga utworzenia profesjonalnego, sprawnie funkcjonującego we wszystkich powiatach, systemu poradnictwa specjalistycznego, wsparcia rodzin oraz terapii rodzinnej. Podstawową barierą w utworzeniu takiego systemu jest brak wystarczających środków finansowych.

2. Ośrodki adopcyjno-opiekuńcze

Do 31 grudnia 2011 r. na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonowało łącznie 7 ośrodków adopcyjno-opiekuńczych (Elk, Giżycko, Ostróda, Elbląg, Węgorzewo, dwa ośrodki w Olsztynie), z czego 3 były ośrodkami publicznymi a 4 ośrodkami niepublicznymi.

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, marszałkowie województw, w ramach zadania zleconego z zakresu administracji rządowej, mieli obowiązek utworzenia do dnia 31 grudnia 2011 r. ośrodków adopcyjnych w oparciu o wymogi ww. ustawy.

Jednocześnie wszystkie niepubliczne oraz publiczne ośrodki adopcyjno-opiekuńcze, które nie spełniały przedmiotowych wymogów ustawy, uległy z dniem 31 grudnia 2011 r. likwidacji.

Zadania tych ośrodków dotyczące przysposobienia przejęła nowo utworzona jednostka budżetowa Urzędu Marszałkowskiego o nazwie „Warmińsko-Mazurski Ośrodek Adopcyjny w Olsztynie”, powołana z dniem 31 grudnia 2011 r. przez Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Ośrodek ten funkcjonuje od 1 stycznia 2012 r. kontynuując wszystkie procedury przejęte ze zlikwidowanych ośrodków, prowadząc jednocześnie Wojewódzki Bank Danych.

Natomiast filie Ośrodka w Elku i Elblągu funkcjonują od lutego 2012 roku.

3. Domy Dziennego Pobytu, Środowiskowe Domy Samopomocy oraz Domy Pomocy Społecznej

Dużym wsparciem dla rodzin był system specjalistycznej pomocy rodzinom, świadczony poprzez Domy Dziennego Pobytu i Środowiskowe Domy Samopomocy.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2011 r. w województwie warmińsko-mazurskim działało 31 Gminnych Środowiskowych Domów Samopomocy, 22 Ponadgminnych Środowiskowych Domów Samopomocy oraz 22 Dzielne Domy Pomocy Społecznej.

Natomiast całodobowe usługi opiekuńcze dla osób starszych świadczone były w województwie przez 42 Domy Pomocy Społecznej oraz 5 Rodzinnych Domów Pomocy.

Szczegółowy wykaz infrastruktury pomocy społecznej opracowywany jest przez Biuro ds. pomocy i integracji społecznej ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego i znajduje się na stronie internetowej Urzędu <http://www.wrota.warmia.mazury.pl/> w zakładce POLITYKA SPOŁECZNA, w dziale POMOC I INTEGRACJA SPOŁECZNA.

4. Poradnie terapii uzależnień oraz placówki leczenia odwykowego

Ważnym systemowym rozwiązaniem służącym rodzinom, były gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, wdrażane dzięki środkom uzyskiwanym z pobierania opłat za wydanie zezwoleń na sprzedaż detaliczną alkoholu. Dzięki temu możliwa była m.in. realizacja programów profilaktyczno-edukacyjnych, funkcjonowanie świetlic socjoterapeutycznych oraz prowadzenie terapii osób uzależnionych. Szczegółowe informacje znajdują się w sprawozdaniach z realizacji *Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2008-2011* oraz *Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2009-2012*.

Działanie II.1.2 – Doskonalenie i szkolenie kadr instytucji pomocy społecznej pracujących z rodzinami, realizujących zadania na rzecz aktywizacji zawodowej.

W celu doskonalenia zawodowego kadr instytucji pomocy społecznej w latach 2008-2011, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego zorganizował i współorganizował niżej wymienione szkolenia.

1. Szkolenia finansowane ze środków pomocy społecznej

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego organizował szkolenia specjalistyczne dla pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. Przeszkolono łącznie 1.764 osób w systemie warsztatowym, w małych grupach. Szkolenia dotyczyły m.in. pracy z rodziną oraz możliwości i zakresu świadczenia pomocy.

Przykładowa tematyka szkoleń:

- 1) Praca z rodziną i dzieckiem zaniedbanym, trudnym wychowankiem i młodzieżą niedostosowaną społecznie. Praca z rodziną dysfunkcyjną, wielodzietną. Komunikacja M. Rosenberga w wychowaniu i profilaktyce.
- 2) Socjoterapia metodą pracy z dziećmi, młodzieżą, osobami starszymi – zagrożonymi niedostosowaniem społecznym.
- 3) Podmiotowość dziecka w procesach decyzji podejmowanych przez opiekunów prawnych i faktycznych oraz instytucje pomocy.
- 4) Praca z klientem trudnym przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu. Sposoby radzenia sobie ze stresem .
- 5) Superwizja pracy socjalnej.
- 6) Mediacje jako narzędzie pracownika socjalnego do rozwiązywania konfliktów w rodzinie.
- 7) Asystent rodziny jako forma pracy z dzieckiem, rodziną w środowisku zamieszkania.
- 8) Problemy dzieci z rodzin patologicznych związane z przemocą, wykorzystywaniem seksualnym. Metody i formy pracy z dziećmi z zaburzeniami zachowań, mających skłonności do przemocy fizycznej wobec młodszych, słabszych wychowanków. Metody wsparcia oraz pracy z ofiarami przemocy.

- 9) Jak postępować z chorym psychicznie. Depresja i zaburzenia psychiczne. Schizofrenia, demencja starcza. Agresja u chorych psychicznie. Seksualność osób niepełnosprawnych intelektualnie.
- 10) Zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
- 11) Praca z chorym psychicznie – stosowanie przymusu bezpośredniego wobec mieszkańców domów pomocy społecznej. Depresja i zaburzenia psychiczne. Schizofrenia, demencja starcza. Agresja u chorych psychicznie. Seksualność osób niepełnosprawnych intelektualnie.
- 12) Szkolenie dla członków spółdzielni socjalnych w zakresie prawa pracy, prowadzenia dokumentacji, możliwości pozyskiwania dofinansowania swojej działalności.

Łącznie w latach 2008-2011 przeszkolono 1.764 osoby.

2. Szkolenia zrealizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w latach 2008-2011 w ramach Projektu systemowego „Efektywnie, Fachowo, Skutecznie na Warmii i Mazurach”

Przykładowa tematyka realizowanych szkoleń:

- 1) Akademia innowacyjnych metod pracy z klientami zagrożonymi wykluczeniem społecznym.
- 2) Kompetentni i skuteczni – szkolenie dla liderów CIS/KIS/MKIS oraz ZAZ.
- 3) Akademia ekonomii społecznej – Dobre praktyki ekonomii społecznej sprzyjającej rozwojowi regionalnych atrakcji turystycznych oraz integracji społeczności lokalnych.
- 4) Doradca ds. osób niepełnosprawnych – wsparcie aktywizacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.
- 5) Wsparcie merytoryczne utworzonych w 2009 roku na terenie Warmii i Mazur zespołów interdyscyplinarnych.
- 6) Praca z młodzieżą wymagającą szczególnego wsparcia – tworzenie partnerstw zadaniowych.
- 7) Kontrakt socjalny narzędziem zmiany w indywidualnej ścieżce wsparcia.
- 8) Program Aktywności Lokalnej jako narzędzie tworzenia partnerstw lokalnych i animowania społeczności lokalnych z ukierunkowaniem na młodzież i osoby niepełnosprawne.
- 9) Wolontariat młodzieżowy jako narzędzie przybliżające do rynku pracy.
- 10) Tworzenie oraz merytoryczne wspieranie już funkcjonujących zespołów interdyscyplinarnych na rzecz aktywnej integracji.
- 11) ABC strategii rozwiązywania problemów społecznych – monitoring, ewaluacja, aktualizacja.

Łącznie w latach 2008-2011 przeszkolonych zostało 5.545 osób.

Działanie II.1.3 – Inicjowanie przedsięwzięć kierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

1. Działania w ramach wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego, na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu

W latach 2008-2011 r. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego wspierał inicjatywy dotyczące przeciwdziałania marginalizacji i wykluczeniu społecznemu oraz pobudzaniu aktywności osób pozostających bez pracy (szczególnie mających na utrzymaniu rodziny oraz ludzi młodych), m.in. w ramach wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego pełnił funkcję Instytucji Pośredniczącej we wdrażaniu Priorytetu VII Promocja Integracji Społecznej ww. Programu.

W ramach działania 7.1 realizowane były projekty systemowe, w ramach działania 7.2 i 7.3 projekty konkursowe.

W latach 2008-2011 w związku z realizacją wszystkich projektów (konkursowych oraz systemowych) w ramach PO KL wydatkowano w sumie kwotę ponad 130 mln 522 tys. zł, co wynika z zatwierdzonych wniosków o płatność od początku realizacji Priorytetu VII.

Przykładowe nazwy projektów:

- „Rodzina na medal-rozwoj nowych form wsparcia powiatu Piskiego”, „Wykorzystaj swoją szansę” „Świetlica pomocy koleżeńskiej”, „Zadbaj o swoje kwalifikacje”, „Bądź aktywny zainwestuj w siebie”, „Integracyjny Klub Osób Niepełnosprawnych”, „Pokonać niemoc”, „Wyrównać szanse osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim”, „Pomocna dłoń II”, „Klub Integracji Społecznej”, „Aktywni Razem”, „Rodzina na medal-rozwoj nowych form wsparcia powiatu Piskiego”.
- OWIES – Ośrodek Wspierania Inicjatyw Ekonomii Społecznej w Elblągu (2 projekty)
- Nidzicka Fundacja Rozwoju NIDA – Ośrodek Wspierania Inicjatyw Ekonomii Społecznej.

2. Podmioty integracji społecznej

Samorząd Województwa od 2004 wspiera tworzenie i działalność Centrów i Klubów Integracji Społecznej (CIS, KIS, MKIS) oraz spółdzielni socjalnych, jako ważnych form wspierania osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

- Kluby i centra integracji społecznej (KIS, CIS)

Podstawowym zadaniem CIS, KIS i MKIS jest realizacja programów w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub wykluczonych społecznie.

Uczestnictwo w programach prowadzonych przez „Centra” i „Kluby” wpływa na poprawę funkcjonowania uczestników warsztatów w życiu osobistym i rodzinnym, zapewnia aktywizację zawodową, a także umożliwia zapewnienie większego bezpieczeństwa socjalnego. Jest ono również elementem wspierającym dzieci i młodzież żyjących w rodzinach zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Podczas warsztatów kształtowane są pozytywne postawy takie jak: wzajemne wspieranie się w pokonywaniu codziennych trudności, z którymi uczestnicy mają do czynienia, np. w rodzinie, najbliższym otoczeniu.

Na dzień 31 grudnia 2011 r. w województwie funkcjonowało łącznie 58 KIS-ów, a wsparciem było objętych łącznie 4.045 osób, z których 1.021 otrzymało zatrudnienie.

Na dzień 31 grudnia 2011r. w województwie funkcjonowały 4 CIS-y. W zajęciach organizowanych przez Centra Integracji Społecznej uczestniczyły 452 osoby, z których 195 ukończyło zajęcia w CIS.

Dane dotyczące CIS-ów i KIS-ów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 29.

Centra i Kluby Integracji Społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2008-2011

Lp.	Forma organizacyjna	Liczba podmiotów w województwie w latach:			
		2008	2009	2010	2011
1.	Centrum Integracji Społecznej	4	3	4	4
2.	Klub Integracji Społecznej	58	59	61	58

Źródło: Materiały własne ROPS

- Młodzieżowe Kluby Integracji Społecznej

W roku 2011 w 6 powiatach funkcjonowało 14 młodzieżowych klubów.

- Spółdzielnie socjalne

Ważnym elementem ekonomii społecznej były także spółdzielnie socjalne, które wprowadzają schematy przedsiębiorstwa do rozwiązywania problemów socjalnych i środowiskowych. Spółdzielnie socjalne łączą działalność gospodarczą z integracją społeczną i zawodową członków. Według stanu na dzień 31 grudnia 2011 roku na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w czterech powiatach funkcjonowało 16 spółdzielni socjalnych.

3. Dane o sytuacjach kryzysowych uzyskane z Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie

Komenda Wojewódzka Policji w Olsztynie przesyłała Urzędowi Marszałkowskiemu w latach 2008-2011 dane o sytuacjach kryzysowych. Przekazała również informacje o podjętych działaniach operacyjnych, a także o realizowanych programach profilaktycznych, mających na celu wsparcie rodzin.

Liczbę interwencji domowych przeprowadzonych przez Policję w latach 2008-2011 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 30.
Interwencje domowe w latach 2008-2011

Lp.	Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011
1.	Liczba przeprowadzonych interwencji domowych /ogółem/	30.195	32.332	28.982	28.458
2.	Liczba pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej /ogółem/	7.222	8.493	8.410	6.905
3.	Liczba sprawców przemocy domowej /ogółem/	3.921	4.822	4.871	4.131
4.	Liczba sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu /ogółem/	2.917	3.173	3.407	2.693
5.	Liczba przypadków udzielenia pomocy medycznej	141	139	169	114

Źródło: Komenda Wojewódzka Policji w Olsztynie

Podczas interwencji zakładana była przez policję „Niebieska Karta”.

Tabela 31.

Liczba postępowań przygotowawczych dotyczących przemocy domowej, w których była prowadzona procedura „Niebieskich Kart” – lata 2008-2011

Zagadnienie	Rok			
	2008	2009	2010	2011
Postępowanie wszczęte	604	486	641	656
Postępowanie stwierdzone	430	349	395	500
Postępowanie zakończone	546	440	557	570

Źródło: Komenda Wojewódzka Policji w Olsztynie

4. Doraźna pomoc w sytuacjach kryzysowych.

Doraźnej pomocy w nagłych sytuacjach kryzysowych udzielały placówki świadczące usługi w zakresie interwencji kryzysowej. Na dzień 31 grudnia 2011 r. na terenie województwa działały 24 takie placówki.

Sprawdzoną formą pomocy okazała się działalność 10 Dzielnicowych Zespołów Interwencji Kryzysowej (DZIK), działających do 31 grudnia 2010 r. na terenie miasta Olsztyna. W ich skład wchodził m.in. przedstawiciele gminnego ośrodka wsparcia, specjalnego ośrodka wsparcia, organizacji pozarządowych, kurator sądowy, pracownik socjalny, dzielnicowy, pedagog i wolontariusz, których celem była poprawa bezpieczeństwa na osiedlach.

Od 2011 r. rozpoczęto powoływanie zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych w oparciu o Ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

5. Problemy z przestrzeganiem prawa przez osoby nieletnie.

Istotnym problemem wychowawczym wynikającym często z dysfunkcyjności rodzin było zachowywanie się młodzieży popadającej w konflikt z prawem.

Aby przeciwdziałać tym negatywnym zjawiskom praktykowane były spotkania sędziów i kuratorów sądowych z młodzieżą w szkołach oraz Ochotniczych Hufcach Pracy. Ponadto w stosunku do nieletnich, przeciw którym toczyło się postępowanie sądowe, podejmowano szereg działań profilaktycznych poprzedzających ewentualne zastosowanie środka izolacyjnego, o ile działania profilaktyczne nie przyniosłyby spodziewanego rezultatu.

Należały do nich: upomnienie, nadzór odpowiedzialny rodziców, zobowiązanie nieletniego do określonego zachowania i uczęszczania do szkoły, przeproszenie pokrzywdzonego, nakazanie nieletniemu wykonania określonych prac społecznych, skierowanie do ośrodka kuratorskiego (nadzór zbiorowy).

Dane otrzymane z Sądów Okręgowych w Olsztynie i Elblągu, dotyczące orzeczenia środka izolacyjnego w stosunku do nieletnich w latach 2008-2011, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 32.

Orzeczenie środka izolacyjnego w stosunku do nieletnich

Zagadnienie	Rok			
	2008	2009	2010	2011
Orzeczenie ośrodka izolacyjnego (łącznie os.)	436	418	387	347
W tym m.in.:				
– umieszczonych w ośrodkach wychowawczych	302	347	338	284
zakładach poprawczych	78	75	70	75
rodzinach zastępczych	2	3	4	2
zakładach leczniczych lub innych odpowiednich	17	18	15	3
czekało na umieszczenie w placówkach ze względu na brak miejsc	71	49	56	42

Źródło: Dane z Sądu Okręgowego w Olsztynie i Sądu Okręgowego w Elblągu

6. Działania Policji podejmowane na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Poniższe dane przekazała Komenda Wojewódzka Policji w Olsztynie.

W celu udzielenia ofiarom wszechstronnej pomocy policjanci współpracują z miejskimi i gminnymi ośrodkami pomocy społecznej, komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych, ośrodkami interwencji kryzysowej, centrami pomocy rodzinie, a w przypadku krzywdzenia dzieci również ze szkołami, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi oraz sądami rodzinnymi.

Należy zaznaczyć, że rok 2011 był rokiem przełomowym w zakresie powoływania zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych w oparciu o Ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Dla przykładu, w roku 2011 funkcjonariusze Policji (dzielnicowi) realizując procedurę „Niebieskiej Karty” zwrócili się z 5290 wnioskami do różnych instytucji o wsparcie dla rodzin dotkniętych przemocą. Najwięcej wniosków skierowano do ośrodków pomocy społecznej (2537 wniosków), 964 wniosków do Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, 183 wniosków do organizacji pozarządowych i 1605 wniosków do innych instytucji, w tym placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

7. Działania profilaktyczne Policji realizowane na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w celu przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich.

1) Działania Policji do roku 2010

Według danych uzyskanych z Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie, do 2010 r. na terenie województwa realizowane były działania profilaktyczne na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa dzieci, młodzieży i ich rodzin, w oparciu o poniżej wymienione programy krajowe.

- **Krajowy Program Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przestępczości wśród Dzieci i Młodzieży**

W ramach Programu policjanci garnizonu warmińsko-mazurskiego zorganizowali m.in. spotkania edukacyjne z dziećmi i młodzieżą, dotyczące m.in. odpowiedzialności karnej za popełnianie czyny karalne oraz wynikającej z Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, negatywnych skutków stosowania szkodliwych używek, cyberprzemocy oraz problemu przemocy w rodzinie, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii krzywdzenia dzieci.

Podczas spotkań z dziećmi i młodzieżą popularyzowano również ideę funkcjonowania ogólnopolskiego Telefonu Zaufania dla Dzieci i Młodzieży nr 116 111 oraz strony internetowej www.116111.pl. Rozmowy są bezpłatne i anonimowe. Młodzi ludzie mogą uzyskać pomoc konsultantów (psychologów i pedagogów) w trudnych sytuacjach kryzysowych.

Na podstawie policyjnych baz danych stwierdzono niebezpieczny wzrost spożycia alkoholu przez młodzież, a także obniżenie wieku osób rozpoczynających jego spożycie. Do rozpowszechnienia „mody” na picie alkoholu wśród młodzieży z pewnością przyczynia się łatwa jego dostępność, co oznacza, iż zakaz sprzedaży/podawania napojów alkoholowych osobom poniżej 18 roku życia jest nieprzestrzegany.

Toteż w celu zmniejszenia zjawiska spożywania alkoholu przez osoby do lat 18 podjęto na terenie całego województwa działania prewencyjno-operacyjne, polegające na prowadzeniu obserwacji placówek gastronomicznych w celu ujawniania faktów sprzedaży lub podawania alkoholu osobom małoletnim.

- **Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie**

W ramach Programu realizowane były głównie zadania wynikające z Zarządzenia KGP w ramach procedury „Niebieskie Karty”.

Wojewoda Warmińsko-Mazurski powołał Wojewódzki Zespół do Spraw Przemocy w Rodzinie. Na jego spotkaniach omawiano m.in. propozycje zmian do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz opracowywano propozycje procedur postępowania w sytuacjach zaistnienia przemocy.

Funkcjonariusze Policji uczestniczyli również w dyżurach Punktów Konsultacyjnych i Konsultacyjno-Informacyjnych, w których ofiary przemocy mogły otrzymać wsparcie psychologa oraz pedagoga.

- **Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**

Zadania określone w Programie pozostawały w ścisłym związku z zadaniami programów rządowych – Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii oraz Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Szereg przedsięwzięć prewencyjno-kontrolnych nakierowano na eliminację z ruchu kierujących w stanie po użyciu alkoholu lub w stanie nietrzeźwości bądź środków działających podobnie do alkoholu – np. „Zachowaj trzeźwy umysł – Alkohol i Narkotyki”, czy działania porządkowo-represyjne pod nazwą „KAPOK”, mające na celu ujawnianie osób nietrzeźwych sterujących jednostkami pływającymi.

- **Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii w latach 2006-2010**

Działania realizowane w ramach Programu koncentrowały się głównie na realizacji programów profilaktycznych oraz kontynuowaniu szkoleń i spotkań z młodzieżą, rodzicami

i nauczycielami w zakresie odpowiedzialności karnej wynikającej z Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

Liczne działania realizowano celem zmniejszenia narkomanii wśród uczniów, inspirowania rodziców młodzieży szkolnej do pogłębiania wiedzy z zakresu profilaktyki narkotykowej oraz komunikowania i inicjowania przez Policję wspólnych działań skierowanych przeciwko zjawiskom patologii społecznej. Przykładem takiego działania może być np. program profilaktyczny „Profilaktyka a Teatr-Grupa Olsztyńska”, w ramach którego m.in. przeprowadzono wśród uczniów ankiety badawcze, dyskusje z młodzieżą oraz zorganizowano spektakl edukacyjno-profilaktyczny „Blackout”. W 2010 r. w programie uczestniczyło 1.200 gimnazjalistów olsztyńskich szkół.

Przy współpracy z Katolickim Ruchem Antynarkotykowym „KARAN” zorganizowano cykl szkoleń dla funkcjonariuszy Policji w ramach programu „FreD”, którego celem jest wypracowanie metod podejmowania skutecznej interwencji wobec młodzieży zażywającej szkodliwe substancje psychoaktywne.

- **Plan Działań na rzecz Dzieci i Młodzieży 2004-2012 „Polska dla Dzieci”**

Program miał charakter strategii i obejmował działania na rzecz dzieci, które zostały wyznaczone w obszarach dotyczących zdrowia, edukacji, rodziny i ochrony przed przemocą. W ramach tych obszarów realizowano głównie zadania w zakresie podnoszenia świadomości społecznej i prawnej dorosłych oraz dzieci.

2) Działania Policji od roku 2011

Od roku 2011 realizowany był przez policję jeden program, rządowy dotyczący ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań pn. „Razem Bezpieczniej”. W ramach obszaru 4.2 „Bezpieczeństwo w szkole” omawianego programu podejmowano poniższe działania.

Policjanci prowadzili spotkania edukacyjne z dziećmi i młodzieżą (6312 spotkań), podczas których omawiali tematy dotyczące: odpowiedzialności karnej za popełniane czyny karalne oraz wynikające z Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, przedstawiali zagrożenia związane ze spożywaniem alkoholu i paleniem papierosów, fascynacji pirotechniką, cyberprzemocy oraz uwrażliwiali na problem przemocy w rodzinie ze szczególnym zwróceniem uwagi na krzywdzenie dzieci. Natomiast podczas spotkań z nauczycielami (1784 spotkań) omawiali i przypominali Procedury postępowania nauczycieli oraz ustalali formy współpracy w zakresie demoralizacji i przestępczości oraz zachowań agresywnych wśród uczniów.

W roku 2011 włączono się i promowano idee centralnych przedsięwzięć profilaktycznych oraz dystrybuowano materiały edukacyjne, m.in.:

- „Mamo, Tato, już wiem jak być bezpiecznym” – przedsięwzięcie przygotowane z Towarzystwem Ubezpieczeń i Reasekuracji „Warta” S.A.
- Festiwal Filmów Społecznych „STOP Narkotykom” organizowany przez KMP w Katowicach,
- Ogólnopolski program edukacyjno-alternatywny kształtujący pozytywne zachowania dzieci i młodzieży jako uczestników imprez sportowych pn. „Jestem kibicem przez duże K”
- Długofalowe działania edukacyjno-profilaktyczne „DO ŹRÓDEŁ WIEDZY O BEZPIECZEŃSTWIE – OTWARTE JEDNOSTKI POLICJI” prowadzone były na terenie województwa od 1 września 2010 r. Uczestnikami Projektu byli uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych naszego województwa. Z młodzieżą policjanci rozmawiali na tematy: pojęcie „nieletni”, demoralizacja, czyn karalny, odpowiedzialność prawna i karna nieletnich za popełnione czyny; zagrożenia związane ze spożywaniem alkoholu, używaniem narkotyków; przemoc rówieśnicza, z uwzględnieniem cyberprzemocy; ucieczki z domu; działalność sekt.

Wskaźniki osiągnięcia celu II.1.

Tabela 33.

Wskaźniki osiągnięcia celu II. 1.

Lp.	Wyszczególnienie	Rok			
		2008	2009	2010	2011
1.	Liczba ośrodków poradnictwa rodzinnego	37	25	23	17
2.	Liczba Ośrodków Interwencji Kryzysowej	25	29	30	24
3.	Liczba Dziennych Domów Pomocy Społecznej	22	22	22	22
4.	Liczba Środowiskowych Domów Samopomocy	42	40	46	53
5.	Liczba centrów i klubów integracji społecznej	62	62	65	62

Źródło: Materiały własne ROPS

Cel szczegółowy II.2. Rozwój rodzinnych form opieki nad dzieckiem z rodzin znajdujących się w sytuacjach problemowych, kryzysowych.

Rodzinne formy opieki zastępczej nad dzieckiem są najlepszym rozwiązaniem w sytuacji, gdy dziecko pozbawione jest możliwości rozwijania się w swojej naturalnej rodzinie. W takich miejscach jak na przykład rodzinne domy dziecka bądź rodziny zastępcze, warunki wychowania i zapewnienia dziecku właściwego kontaktu emocjonalnego są bez porównania lepsze niż w placówkach socjalizacyjnych (domy dziecka).

Organizowanie i zapewnienie opieki dzieciom pozbawionym właściwej opieki rodzicielskiej jest obowiązkiem ustawowym samorządów powiatowych.

Samorząd Województwa wspierał działania powiatów, szczególnie w zakresie rozwoju rodzinnych form opieki zastępczej poprzez promowanie tych działań podczas organizowanych konferencji, spotkań z przedstawicielami jednostek pomocy społecznej, a także podczas kolejnych edycji Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny.

Działanie II.2.1 – Propagowanie i wspieranie powstawania rodzin zastępczych, w tym pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, rodzin specjalistycznych.

W latach 2008-2011 na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonowały poniższe typy rodzin zastępczych.

- rodziny spokrewnione z dzieckiem,
- rodziny niespokrewnione z dzieckiem,
- rodziny zawodowe niespokrewnione z dzieckiem
- rodziny specjalistyczne
- rodziny o charakterze pogotowia rodzinnego

Liczbę poszczególnych typów rodzin oraz liczbę przebywających w nich dzieci przedstawia poniższa tabela.

Tabela 34.

Rodzinne formy opieki zastępczej

Typ rodziny	Rok			
	2008	2009	2010	2011
Rodziny spokrewnione z dzieckiem	2.039	2.103	2.048	2.077
Liczba dzieci w rodzinach spokrewnionych	2.742	2.790	2.734	2.738
Rodziny niespokrewnione z dzieckiem	272	247	267	246
Liczba dzieci w rodzinach niespokrewnionych	463	416	454	433
Rodziny zawodowe niespokrewnione z dzieckiem	95	112	119	123
Liczba dzieci w rodzinach zawodowych niespokrewnionych	440	544	574	628
Rodziny specjalistyczne	2	4	5	9
Liczba dzieci w rodzinach specjalistycznych	2	7	8	18
Rodziny o charakterze pogotowia rodzinnego	25	31	31	33
Liczba dzieci w rodzinach o charakterze pogotowia rodzinnego	136	171	180	189
Łączna liczba rodzin zastępczych	2.396	2.454	2.420	2.423
Łączna liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych	3.614	3.731	3.733	3.772

Źródło: Sprawozdania MPiPS-03

Urząd Marszałkowski włączał się w działania promujące tworzenie rodzinnych zastępczych form opieki w ramach współpracy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej m.in. z powiatowymi centrami pomocy rodzinie, ośrodkami pomocy społecznej i organizacjami pozarządowymi.

Działanie II.2.2 – Propagowanie i wspieranie powstawania rodzin adopcyjnych.

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego zbierał co roku dane dotyczące liczby rodzin adopcyjnych w danym roku oraz liczby dzieci, które zostały przysposobione.

Tabela 35.

Działania ośrodków adopcyjno-opiekuńczych

Lp.	Rodzaj danych	Rok						
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1.	Liczba małżeństw przeskolonych do przysposobienia (adopcji) dziecka	58	57	69	55	52	46	* brak danych
2.	Liczba małżeństw, które adoptowały dziecko (dzieci)	59	54	58	68	69	78	
3.	Liczba dzieci adoptowanych	74	72	77	82	81	96	
4.	Liczba dzieci oczekujących na adopcję	32	30	53	26	35	41	
5.	Liczba udzielonych porad	977	1.560	1.528	1.515	812	1.082	

Źródło: Materiały własne ROPS;

*brak danych, ponieważ z dniem 31.12.2011 r. ośrodki adopcyjno-opiekuńcze w dotychczasowej formie prawnej zostały zlikwidowane a na ich miejsce Samorząd Województwa powołał Warmińsko-Mazurski Ośrodek Adopcyjny z filiami w Elblągu i Elku

Działanie II.2.3 – Propagowanie powstawania Rodzinnych Domów Dziecka oraz przekształcania Domów Dziecka w kameralne placówki socjalizacyjne (do 14 wychowanków).

Według danych uzyskanych z Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w 2011 r., podobnie jak w roku 2010, na terenie województwa funkcjonowało 11 placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego (rodzinnych domów dziecka), wpisanych do Rejestru Wojewody Warmińsko-Mazurskiego (2009 r.- 7 placówek).

Działanie II.2.4 – Propagowanie i inicjowanie tworzenia świetlic środowiskowych, terapeutycznych, ognisk wychowawczych.

Według danych uzyskanych z Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego 2011 na terenie województwa działało 29 placówek spełniających warunki placówek wsparcia dziennego, tj. o 6 więcej niż w roku 2010. Dla porównania w 2009 roku funkcjonowało 17 takich placówek.

Ponadto w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowały świetlice socjoterapeutyczne i opiekuńczo-wychowawcze.

Podstawowym celem oddziaływań socjoterapeutycznych w świetlicy jest przede wszystkim szeroko rozumiana profilaktyka oraz wyrównywanie szans na odpowiedzialne i godne życie w społeczeństwie. Poniżej przedstawiono zestawienie obrazujące liczbę świetlic oraz liczbę dzieci objętych opieką w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2008-2010.

Tabela 36.

Świetlice socjoterapeutyczne i opiekuńczo-wychowawcze w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	Świetlice socjoterapeutyczne		Świetlice opiekuńczo-wychowawcze	
	Liczba świetlic	Liczba dzieci	Liczba świetlic	Liczba dzieci
2008	74	2 441	262	8 336
2009	71	2 108	254	7 918
2010	77	2 680	218	6 604
2011	72	2 253	219	6 189

Źródło: Dane uzyskane z rocznych sprawozdań z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1

W latach 2008-2011 liczba świetlic socjoterapeutycznych oraz liczba dzieci do nich uczęszczających uległa jedynie niewielkiemu zmniejszeniu.

Natomiast w stosunku do roku 2008 o ponad 40 zmalała liczba świetlic opiekuńczo-wychowawczych oraz o ponad 2,1 tys. zmalała liczba dzieci korzystających z tego typu świetlic. Jest to sytuacja wysoce niekorzystna ze względu na zmniejszenie możliwości pomagania dzieciom wychowującym się w trudnych warunkach socjalno-bytowych.

Działanie II.2.5 – Inicjowanie tworzenia w powiatach ośrodków adopcyjno-opiekuńczych.

Informacje znajdują się w opisie do Działania II.1.1 dotyczącego wspierania tworzenia infrastruktury socjalnej.

Działanie II.2.6 – Propagowanie i wspieranie przekształcania placówek opiekuńczo-wychowawczych w placówki wielofunkcyjne.

Według danych zebranych przez ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w roku 2011 podobnie jak w roku 2010 r. na terenie województwa funkcjonowało łącznie 37 całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym 13 socjalizacyjnych, 10 rodzinnych, 1 interwencyjna oraz 13 wielofunkcyjnych.

Wskaźniki osiągnięcia celu II.2

Tabela 37.

Wskaźniki osiągnięcia celu II. 2

Lp.	Wyszczególnienie	Rok			
		2008	2009	2010	2011
1	Liczba rodzin zastępczych	2396	2.454	2.420	2.423
2	Liczba rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, rodzin specjalistycznych, rodzin zawodowych niespokrewnionych ogółem	122	147	155	165
3	Liczba rodzin adopcyjnych /dane z OAO z woj. warm.-maz./	47	69	78	brak danych
4	Liczba Rodzinnych Domów Dziecka	14	7	10	10
5	Liczba świetlic środowiskowych pełniących funkcję placówek wsparcia dziennego	46	17	23	13
6	Liczba świetlic opiekuńczo-wychowawczych	262	253	205	219
7	Liczba świetlic socjoterapeutycznych	74	73	65	72
8	Liczba Ośrodków Adopcyjno-Opiekuńczych	7	7	7	7
9	Liczba wielofunkcyjnych placówek opiekuńczych, (liczba przekształconych placówek opiekuńczo-wychowawczych w placówki wielofunkcyjne)	7	12	12	13

Źródło: Badania ankietowe ROPS ze stycznia 2011 r.; roczne sprawozdania samorządów gminnych w zakresie RPA PARPA-G1; dane z Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego; sprawozdania MPiPS-03

Cel szczegółowy II.3. Upowszechnianie informacji i formach pomocy wspierających rodzinę.

Działanie II.3.1 – Współredagowanie przez Urząd Marszałkowski biuletynów poruszających problematykę rodzinną.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w latach 2008-2011, podobnie jak w latach ubiegłych, współredagował kolejne numery Biuletynu Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego, działającej przy Marszałku Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

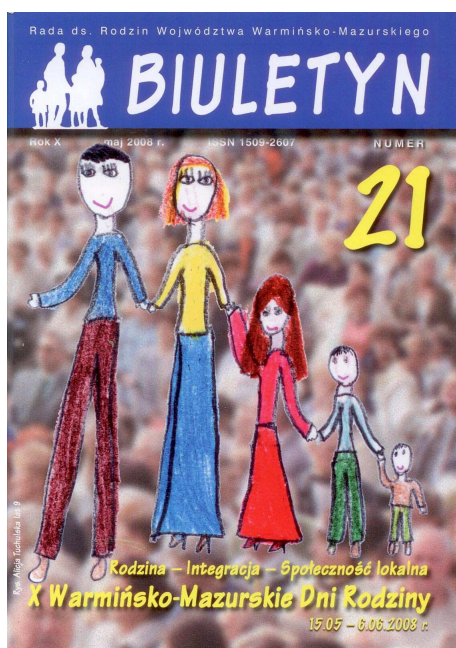
Biuletyny wydawane z okazji inauguracji kolejnych edycji Dni Rodziny zawierały m.in. informacje dotyczące komitetu honorowego, hasła przewodniego, patronatów medialnych danych Dni a także propozycje ok. 100 tematów możliwych do podjęcia w czasie trwania Dni Rodziny oraz artykuły tematyczne.

Biuletyny wydawane z okazji podsumowania kolejnych edycji Dni Rodziny zawierały m.in. informacje dotyczące przebiegu Dni w środowiskach lokalnych, ze szczególnym uwzględnieniem relacji z Inauguracji oraz Zakończenia Dni, danych statystycznych dotyczących przebiegu Dni, dokumentacji fotograficznej wybranych przedsięwzięć z terenu województwa oraz informacji o organizowanych konkursach wojewódzkich i ogólnopolskich.

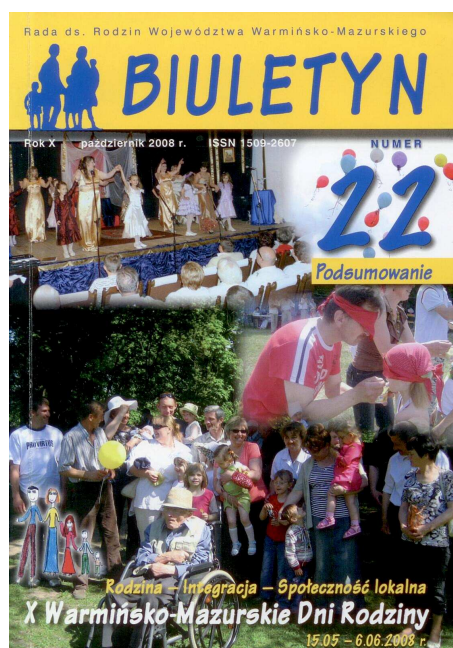
Poniżej przedstawiono okładki Biuletynów, które zostały wydane w omawianym okresie sprawozdawczym.

Rok 2008 -

X Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny „Rodzina – Integracja – Społeczność lokalna”

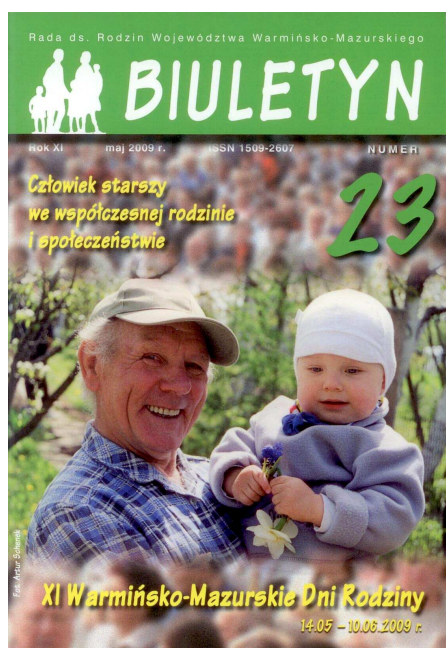
Rycina 5. Biuletyn Nr 21 Rady ds. Rodzin-2008

Rycina 6. Biuletyn Nr 22 Rady ds. Rodzin-2008

Rok 2009 -

XI Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny „Człowiek starszy we współczesnej rodzinie i społeczeństwie”

Rycina 7. Biuletyn Nr 23 Rady ds. Rodzin-2009

Rycina 8. Biuletyn Nr 24 Rady ds. Rodzin-2009

Rok 2010 -

XII Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny „Silna i aktywna rodzina – szansą na godne życie”

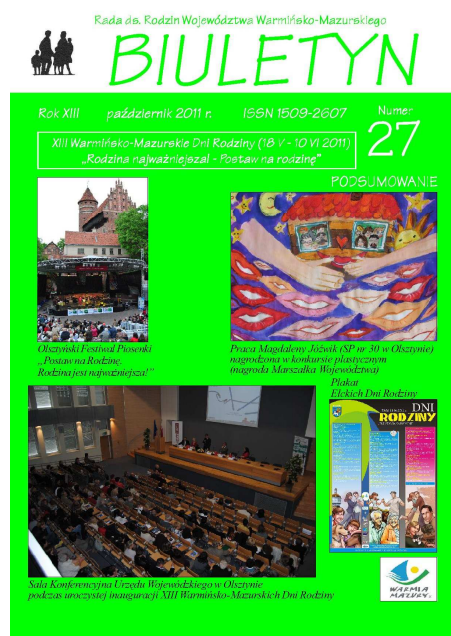
Rycina 9. Biuletyn Nr 25 Rady ds. Rodzin-2010

Rok 2011 -

XIII Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny „Rodzina najważniejsza! – Postaw na rodzinę”

Rycina 10. Biuletyn Nr 26 Rady ds. Rodzin-2010

Rycina 11. Biuletyn Nr 27 Rady ds. Rodzin-2010

Biuletyny wydawane w liczbie 1.000-1.500 egz. były każdego roku nieodpłatnie upowszechniane na terenie województwa, przekazywane do bibliotek na terenie całego kraju a także dostawali je prelegenci podczas sympozjów naukowych, konferencji, w których brali udział przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego oraz inne podmioty współpracujące z Urzędem.

Kolejne numery Biuletynu Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego były również zamieszczane również na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego www.wrota.warmia.mazury.pl w zakładce POLITYKA SPOŁECZNA w dziale DZIAŁANIA NA RZECZ RODZINY.

Należy podkreślić, że wydanie Biuletynu dokumentującego przebieg XII Dni Rodziny było możliwe dzięki współpracy z lokalnymi samorządami.

Należy również podkreślić, że większość prac przy ostatnich trzech numerach biuletynu została wykonana na zasadzie wolontariatu, a jedynie koszt papieru i druku został sfinansowany ze środków Samorządu Województwa.

Działanie II.3.2. – Publikowanie informacji o instytucjach i placówkach świadczących pomoc rodzinie.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego opracował w roku 2000 wzór ankiety, w oparciu o którą powiatowe centra pomocy rodzinie nadsyłają rokrocznie informacje o podmiotach świadczących pomoc rodzinie na terenie danego powiatu.

Otrzymana w ten sposób baza danych obejmuje całe województwo warmińsko-mazurskie. Powyższa baza była rokrocznie uaktualniana i przekazywana wszystkim powiatowym

centrom pomocy rodzinie na nośnikach elektronicznych, w celu jej dalszego upowszechniania w jednostkach pomocy społecznej, placówkach oświatowych, służby zdrowia, poradniach, parafiach itd.

Baza informacyjna o instytucjach i formach pomocy wspierających rodzinę została umieszczona na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego www.wrota.warmia.mazury.pl w zakładce POLITYKA SPOŁECZNA, w dziale DZIAŁANIA NA RZECZ RODZINY.

Według danych uzyskanych w badaniach ankietowych w lutym 2012 r. omawianą bazę na swoich stronach internetowych w 2011 r. zamieściło również 13 powiatów i 35 gminy.

Na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego znajduje się także „Baza placówek, instytucji i ośrodków wsparcia umożliwiających rehabilitację osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim” – 582 podmioty.

Działanie II.3.3 – Upowszechnianie informacji poprzez Internet.

W celu propagowania przedsięwzięć podejmowanych przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w latach 2008-2011, mających na celu wspieranie szeroko pojętych działań prorodzinnych, na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego www.wrota.warmia.mazury.pl w zakładce POLITYKA SPOŁECZNA, w dziale DZIAŁANIA NA RZECZ RODZINY w 2010 r. znajdowały się m.in.: poniższe dokumenty.

- *Wojewódzki Program Polityki Prorodzinnej na lata 2008-2011.*
- *Raport z monitoringu wdrażania w kolejnych latach Wojewódzkiego Programu Polityki Prorodzinnej na lata 2008-2011*
- Baza instytucji i placówek świadczących pomoc rodzinie na terenie województwa warmińsko-mazurskiego
- Biuletyny Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Wskaźniki osiągnięcia celu II. 3.

Tabela 38.

Wskaźniki osiągnięcia celu II. 3.

L.p.	Wyszczególnienie	Rok			
		2008	2009	2010	2011
1	Liczba współredagowanych przez Urząd Marszałkowski biuletynów, informatorów dotyczących problematyki rodzinnej	2	2	2	2
2	Wielkość nakładów na dofinansowanie wydania publikacji współredagowanych przez ROPS /liczba egzemplarzy/	1.200	1.200	1.000	1.500
3	Liczba stron internetowych zawierających informacje dotyczące wspierania rodzin /obsługiwana przez Urząd Marszałkowski/	1	1	1	1

Źródło: Materiały własne ROPS

III. Zakończenie

Wojewódzki Program Polityki Prorodzinnej na lata 2008-2011 realizowany był w kolejnych latach zgodnie z przyjętym harmonogramem pracy.

W jego realizację obok Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego i Rady ds. Rodzin działającej przy Marszałku Województwa Warmińsko-Mazurskiego włączyło się wiele podmiotów szczebla samorządowego, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, poradni, placówek oświatowych, parafii, organizacji pozarządowych.

Raporty z monitoringu wdrażania omawianego *Programu* przygotowywano co roku na podstawie materiałów własnych ROPS, informacji zebranych z poszczególnych powiatów i gmin współpracujących przy jego realizacji oraz podmiotów dysponującymi określonymi danymi, podmiotów realizujących działania kierowane do rodzin.

Podjęcie skutecznych działań w ramach *Programu* było możliwe dzięki pomocy i wsparciu finansowemu ze strony Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz instytucji zaangażowanych w jego wdrażanie.

Niemniej zakres tych działań był w dużej mierze uzależniony od ogólnej sytuacji społeczno-ekonomicznej w kraju oraz zakresu działań dotyczących rodzin, podejmowanych na szczeblu rządowym.

Podobnie jak w latach ubiegłych, życie wielu rodzin w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2008-2011 r. było szczególnie trudne tak ze względu na ogólne, wyżej podane uwarunkowania, jak i na utrzymującą się od wielu lat, najwyższą w stosunku do innych regionów, stopę bezrobocia.

Liczba bezrobotnych na dzień 31 grudnia 2011 r. wynosiła w województwie ponad 107 tys. osób. Towarzyszyło jej relatywnie niskie wynagrodzenie za pracę w porównaniu z innymi województwami, co wobec uwarunkowań zewnętrznych dodatkowo pogarszało sytuację rodzin, szczególnie wychowujących większą liczbę dzieci.

Systematycznie powiększała się różnica pomiędzy średnimi zarobkami w naszym województwie, w stosunku do średniej krajowej i w 2010 r. wynosiła ona już ponad 500 zł, przy średnich zarobkach na poziomie 2,7 tys. zł.

Wiele rodzin żyło też w zagrożeniu eksmisją. Z badań ankietowych przeprowadzonych przez ROPS w lutym 2012 r. wynika, że na dzień 31.12.2011 r. ponad 5 tys. rodzin zamieszkałych w mieszkaniach komunalnych zagrożonych było eksmisją, a ponad 1,7 tys. spośród nich miało już wydany sądowy nakaz eksmisji.

Pomimo powyższych problemów Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego czynił wiele starań, aby w ramach realizowanego *Wojewódzkiego Programu Polityki Prorodzinnej na lata 2008-2011* podejmowane były działania zarówno na poziomie wojewódzkim, jak i samorządów lokalnych, umożliwiające poprawę życia rodzin w województwie.

- Do najszerzych w swoim zasięgu i zawierających najwięcej działań integrujących i wspomagających rodziny, należały kolejne edycje Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny
- Samorząd Województwa organizował cyklicznie Inaugurację i Podsumowanie Dni a także wspierał finansowo inicjatywy o zasięgu wojewódzkim, tj. konkursy: literackie i plastyczne oraz nagradzał działania podejmowane przez dzieci i młodzież w ramach wolontariatu.
- Samorząd Województwa przekazywał też środki na częściowe pokrycie kosztów przygotowania i wydania kolejnych numerów (numery od 21 do 27) Biuletynu Rady ds. Rodzin, powołanej przez Marszałka Województwa oraz wspierał finansowo zlecone do wykonania organizacjom pozarządowym, różnorodne działania kierowane do rodzin (w ramach ogłaszanych konkursów)

- W ramach programu profilaktyczno-edukacyjnego „Szkoła dla Rodziców i wychowawców” przeprowadzono w województwie w latach 2008-2011 ponad 400 warsztatów, w których wzięło udział łącznie ponad 6.000 osób.
- Powołany został Wojewódzki Rzecznik Praw Osób Starszych, który funkcjonuje w Olsztynie a jego zastępca w Elblągu.
- Przeprowadzono szkolenia (finansowane ze środków unijnych) dotyczące tworzenia i funkcjonowania Zespołów interdyscyplinarnych na rzecz aktywnej integracji.
- Przeszkolono pracowników socjalnych w tak ważnych obszarach jak np.: praca z klientem, trudnym, agresywnym, stres i wypalenie zawodowe, praca z trudnym wychowankiem i młodzieżą niedostosowaną społecznie.
- Pracownicy socjalni uczestniczyli w szkoleniach realizowanych przez Samorząd Województwa a następnie wprowadzali nowatorskie metody pracy z rodziną takie jak: mediacje, konferencje grupy rodzinnej, podejście skoncentrowane na rozwiązaniach, asystent rodziny. Ponadto ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. Nr 147 poz. 887) wprowadziła zapisy określające warunki zatrudniania asystenta rodziny w jednostkach organizacyjnych oraz zasady przydzielania rodzinie asystenta rodziny.
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła również zapisy, które określiły nowe zasady prawne funkcjonowania ośrodków adopcyjnych. Na mocy ustawy, z dniem 31.12.2011 r. wszystkie 7 ośrodków adopcyjno-opiekuńczych funkcjonujących w województwie zostało zlikwidowanych a w ich miejsce z dniem 1.01.2012 r. rozpoczął działalność Warmińsko-Mazurski Ośrodek Adopcyjny z siedzibą w Olsztynie.

Natomiast dane zebrane z województwa na potrzeby niniejszego Raportu wykazują też wiele problemów do tej pory nie rozwiązanych, które przedstawiono poniżej.

- W dalszym ciągu obserwuje się w lokalnych samorządach brak zrozumienia dla zasadności powołania w radzie gminy Komisji ds. Rodziny czy Pełnomocnika Burmistrza/Wójta, który w sposób wszechstronny analizowałby poszczególne działania podejmowane przez gminę, w kontekście ich wpływu na funkcjonowanie rodziny w danym środowisku.
- Gminy i powiaty w dalszym ciągu nie widzą potrzeby opracowywania odrębnych programów polityki prorodzinnej, w których byłby położony nacisk na te działania, które w widoczny sposób oddziaływałyby na wzmacnianie trwałości rodziny i jej prawidłowy rozwój.
- Prawdopodobnie pochodną utrzymującej się tak wysokiej stopy bezrobocia(20 %) jest wzrost liczby osób i rodzin zagrożonych eksmisją oraz tych, którzy już mają nakaz eksmisji (a dane dotyczą jedynie mieszkań komunalnych).
- Zmalała też (o ponad 40) w porównaniu z rokiem 2008 liczba świetlic socjoterapeutycznych i środowiskowych umożliwiających pomoc dzieciom wychowujących się w trudnych warunkach socjalno-bytowych. Pomocą w tych świetlicach objętych było ponad 2,1 tys. dzieci.
- Poważnym problemem była utrzymująca się w dalszym ciągu na wysokim poziomie liczba orzekanych rozwodów (ok. 3 tys. rocznie) a także dający się zauważyć postępujący kryzys małżeństwa i rodziny. Wzrastała też liczba par żyjących na zasadzie konkubinatu.

IV. Wnioski

Wyżej przedstawione problemy wymagają poważnego zastanowienia się, czy i jakie rozwiązania należałoby wprowadzić, aby umożliwić rodzinom właściwe funkcjonowanie oraz stworzyć warunki pomagające szczególnie ludziom młodym w budowaniu trwałych relacji małżeńskich oraz umacnianiu więzi rodzinnych.

Wydaje się niezbędnym podejmowanie dalszych wysiłków w celu wypracowywania interdyscyplinarnego spojrzenia na warunki funkcjonowania rodziny w danym środowisku lokalnym (m.in. poprzez wspieranie budowania lokalnych koalicji tworzonych na bazie funkcjonujących już sektorów: pomocy społecznej, edukacji, kultury, sportu z koniecznym uwzględnieniem sektora gospodarczego; powoływania w radach gminy Komisji ds. Rodziny, powoływania odpowiednio Pełnomocnika Wójta/Burmistrza ds. Rodziny)

Dużym wyzwaniem byłoby też podjęcie określonych działań w celu umożliwienia rodzinom życia na godnym poziomie, zapewnienia dzieciom i młodzieży prawidłowego rozwoju m.in. w oparciu o ośrodki kultury, kluby sportowe, świetlice i kluby młodzieżowe.

Ponadto niezbędnym jest szukanie rozwiązań w celu ograniczenia dramatu osób zagrożonych eksmisją.

Również, w oparciu o dane uzyskane z ponad 200 szkół z terenu województwa, wyrażających chęć współpracy z Samorządem Województwa, zasadnym wydaje się, aby kontynuować rozpoczęte działania mające na celu poszerzenie możliwości uczestniczenia rodziców i wychowawców w warsztatach organizowanych na terenie szkół, w ramach programu profilaktyczno-edukacyjnego „Szkoła dla Rodziców i wychowawców”.

Poniżej zostały przedstawione rekomendacje, sformułowane przez Zespół Monitorujący w oparciu o raporty z realizacji omawianego *Programu* w latach 2008-2011.

W ramach m.in. realizacji Programu Polityki Prorodzinnej na lata 2012-2016 należy:

- 1) w działaniach i podejmowanych rozwiązaniach prawnych traktować rodzinę jako kapitał społeczny, mający istotny wpływ na rozwój gospodarczy i społeczny w danym środowisku;
- 2) wspierać budowanie lokalnych koalicji tworzonych na bazie funkcjonujących już sektorów: pomocy społecznej, edukacji, kultury, sportu z koniecznym uwzględnieniem sektora gospodarczego;
- 3) w programach i aktach prawnych dotyczących problematyki społecznej i rodzinnej częściej stosować zwroty akcentujące możliwości rozwojowe, zamiast koncentrować się jedynie na rozwiązywaniu problemów społecznych np. zamiast sformułowania: „strategia rozwiązywania problemów społecznych” zastosować: „strategia rozwoju społeczności lokalnych, sprzyjającego rozwiązywaniu problemów społecznych”;
- 4) skoncentrować wysiłki na zorganizowaniu w województwie systemu specjalistycznego poradnictwa rodzinnego kierowanego do młodzieży, poradnictwa małżeńskiego, ze szczególnym uwzględnieniem ludzi młodych oraz poradnictwa rodzinnego poprzez wspieranie realizacji ustawowych zadań m.in. ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie;
- 5) poszerzyć ofertę działań profilaktyczno-edukacyjnych kierowanych do rodziców, dzieci i młodzieży, ze względu na postępujący niekorzystny wpływ na trwałość i rozwój rodziny wielu czynników zewnętrznych, z którymi spotykają się szczególnie młode małżeństwa i rodziny;

- 6) rozwijać formy pomocy kierowane do rodziny takie jak: asystent rodziny, rodzina wspierająca, konferencja grupy rodzinnej, mediacje również w ramach realizacji zapisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- 7) poszerzyć współpracę tut. urzędu z kuriami diecezjalnymi w zakresie działań oferowanych młodym małżeństwom w sytuacji tak dużej liczby rozwodów orzekanych rokrocznie w województwie;
- 8) promować rozwój różnorodnych form szkolnictwa zawodowego, zgodnie z potrzebami rynku pracy, celem wspierania aktywizacji zawodowej młodego pokolenia;
- 9) upowszechniać w ramach pracy ciągłej tut. Urzędu dobre rozwiązania, dotyczące gospodarowania zasobami mieszkaniowymi przez gminy;
- 10) wspierać promowanie dobrych praktyk oraz rezultatów działań kierowanych do rodzin m.in. w ramach corocznej sprawozdawczości dotyczącej oceny zasobów pomocy społecznej, przedstawianej na posiedzeniach rady gminy/rady powiatu.

Należy podkreślić, że wiele z powyżej wymienionych rekomendacji zostało uwzględnione podczas opracowania nowego programu dotyczącego realizacji polityki prorodzinnej w latach 2012-2016.

Podsumowując realizację *Wojewódzkiego Programu Polityki Prorodzinnej w latach 2008-2011* należy stwierdzić, że miało miejsce wiele pozytywnych działań tak na szczeblu wojewódzkim jak i w lokalnych samorządach, dzięki którym możliwe było aktywizowanie wielu grup społecznych oraz wspieranie osób i rodzin szczególnie tych, znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji socjalno-bytowej.

Działania podejmowane w ramach omawianego *Programu* przez Samorząd Województwa, samorzady lokalne oraz Radę ds. Rodzin działającą przy Marszałku Województwa, spotykały się z dużym zainteresowaniem ze strony innych województw oraz środowisk działających w kraju na rzecz rodziny.

Oprac.: Anna Piotrowska-Prot, Mateusz Świątecki, Maria Ajewska

Spis tabel

TABELA 1. LICZBA RODZIN KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZEŃ RODZINNYCH W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM W PORÓWNANIU DO OBOWIĄZUJĄCEGO PROGU DOCHODOWEGO I ŚREDNIEJ KRAJOWEJ DOTYCZĄCEJ ZAROBKÓW W LATACH 2008-2011	6
TABELA 2. LICZBA RODZIN ORAZ LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZEŃ POMOCY SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM W LATACH 2008-2011	7
TABELA 3. LICZBA KOMISJI DS. RODZINY W POWIATACH I GMINACH Z TERENU WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W LATACH 2008-2011	8
TABELA 4. LICZBA PEŁNOMOCNIKÓW BURMISTRZA/WÓJTA DS. RODZINY W POWIATACH I GMINACH Z TERENU WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W LATACH 2008-2011	9
TABELA 5. LICZBA ZESPOŁÓW INTERDYSCYPLINARNYCH FUNKCJONUJĄCYCH NA TERENIE WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W LATACH 2008-2011.....	13
TABELA 6. UDZIAŁ GMIN I POWIATÓW Z TERENU WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W KOLEJNYCH EDYCJACH SAMORZĄDOWEGO KONKURSU NASTOLATKÓW "OŚMIU WSPANIAŁYCH" W LATACH 2008-2011.....	14
TABELA 7. LICZBA POWIATOWYCH I GMINNYCH KOORDYNATORÓW PRZEBIEGU KOLEJNYCH EDYCJI DNI RODZINY W LATACH 2008-2011	15
TABELA 8. WSKAŹNIKI OSIĄGANIA CELU SZCZEGÓŁOWEGO I. 1.	16
TABELA 9. KOLEJNE EDYCJE DNI RODZINY W LATACH 1999-2011	17
TABELA 10. WYDARZENIA O CHARAKTERZE WOJEWÓDZKIM ORGANIZOWANE W RAMACH KOLEJNYCH EDYCJI WARMIŃSKO-MAZURSKICH DNI RODZINY W LATACH 2008-2011	19
TABELA 11. WOJEWÓDZKIE KONKURSY W RAMACH KOLEJNYCH EDYCJI WARMIŃSKO-MAZURSKICH DNI RODZINY W LATACH 2008-2011	20
TABELA 12. WSPARCIE PRZEZ SAMORZĄDY LOKALNE DZIAŁAŃ REALIZOWANYCH PRZEZ ORGANIZACJE POZARZĄDOWE W LATACH 2008-2011	21
TABELA 13. WSPARCIE FINANSOWE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH ZE ŚRODKÓW SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W LATACH 2008-2011 (ZADANIA Z ZAKRESU POMOCY SPOŁECZNEJ)	22
TABELA 14. WSPARCIE FINANSOWE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH ZE ŚRODKÓW SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W LATACH 2008-2011 (ZADANIA Z ZAKRESU PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ)	22
TABELA 15. WSPARCIE FINANSOWE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH ZE ŚRODKÓW SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W LATACH 2008-2011 (ZADANIA Z ZAKRESU REHABILITACJI ZAWODOWEJ I SPOŁECZNEJ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH)	22
TABELA 16. WSPARCIE FINANSOWE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH Z BUDŻETU WOJEWODY WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO.....	23
TABELA 17. WSKAŹNIKI OSIĄGANIA CELU SZCZEGÓŁOWEGO I. 2.	25
TABELA 18. POMOC STYPENDIALNA PRZYZNAWANA W RAMACH NARODOWEGO FUNDUSZU STYPENDIALNEGO W LATACH 2008-2011 W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM	30
TABELA 19. POMOC STYPENDIALNA PRZYZNAWANA ZE ŚRODKÓW PREZESA RADY MINISTRÓW W LATACH 2008-2011 W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM	30
TABELA 20. POMOC STYPENDIALNA PRZYZNAWANA ZE ŚRODKÓW MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ W LATACH 2008-2011 W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM	30
TABELA 21. STOPA BEZROBOCIA W LATACH 2008-2011	39

TABELA 22.	LICZBA UCZESTNIKÓW PRAC SUBSYDIOWANYCH I AKTYWNYCH FORM PRZECIWDZIAŁANIA BEZROBOCIU W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM W LATACH 2008 – 2011	40
TABELA 23.	POMOC ŻYWNOŚCIOWA UDZIELONA MIESZKAŃCOM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W LATACH 2008-2011	41
TABELA 24.	LICZBA RODZIN I OSÓB ZAGROŻONYCH EKSMISJĄ Z TYTUŁU ZAŁĘGANIA Z OPŁATAMI ZA CZYNSZ W MIESZKANIACH KOMUNALNYCH W LATACH 2008-2011	42
TABELA 25.	LICZBA RODZIN I OSÓB POSIADAJĄCYCH SĄDOWY NAKAZ EKSMISJI W LATACH 2008-2011.....	42
TABELA 26.	WSKAŹNIKI OSIĄGANIA CELU I. 3.....	43
TABELA 27.	DANE DOTYCZĄCE ROZWODÓW I SEPARACJI.....	44
TABELA 28.	LICZBA PORADNI RODZINNYCH FUNKCJONUJĄCYCH NA TERENIE WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W LATACH 2008-2011	45
TABELA 29.	CENTRA I KLUBY INTEGRACJI SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM W LATACH 2008-2011.....	48
TABELA 30.	INTERWENCJE DOMOWE W LATACH 2008-2011	49
TABELA 31.	LICZBA POSTĘPOWAŃ PRZYGOTOWAWCZYCH DOTYCZĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ, W KTÓRYCH BYŁA PROWADZONA PROCEDURA „NIEBIESKICH KART” – LATA 2008-2011	49
TABELA 32.	ORZECZENIE ŚRODKA IZOLACYJNEGO W STOSUNKU DO NIELETNICH	50
TABELA 33.	WSKAŹNIKI OSIĄGANIA CELU II. 1.....	53
TABELA 34.	RODZINNE FORMY OPIEKI ZASTĘPCZEJ.....	54
TABELA 35.	DZIAŁANIA OŚRODKÓW ADOPCYJNO-OPIEKUŃCZYCH.....	55
TABELA 36.	ŚWIETLICE SOCJOTERAPEUTYCZNE I OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM.....	55
TABELA 37.	WSKAŹNIKI OSIĄGANIA CELU II. 2.....	56
TABELA 38.	WSKAŹNIKI OSIĄGANIA CELU II. 3.....	61

Spis rycin

RYCINA 1. PLAKAT PROMUJĄCY X DNI RODZINY – 2008	18
RYCINA 2. PLAKAT PROMUJĄCY XI DNI RODZINY – 2009	18
RYCINA 3. PLAKAT PROMUJĄCY XII DNI RODZINY – 2010	18
RYCINA 4. PLAKAT PROMUJĄCY XIII DNI RODZINY – 2011	18
RYCINA 5. BIULETYN NR 21 RADY DS. RODZIN – 2008	57
RYCINA 6. BIULETYN NR 22 RADY DS. RODZIN – 2008	57
RYCINA 7. BIULETYN NR 23 RADY DS. RODZIN – 2009	58
RYCINA 8. BIULETYN NR 24 RADY DS. RODZIN – 2009	58
RYCINA 9. BIULETYN NR 25 RADY DS. RODZIN – 2010	58
RYCINA 10. BIULETYN NR 26 RADY DS. RODZIN – 2010	59
RYCINA 11. BIULETYN NR 27 RADY DS. RODZIN – 2010	59